

Delovni zvezki Urada RS za makroekonomske analize in razvoj
ISSN: 1318-1920

Izdajatelj:

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj
Gregorčičeva 27, 1000 Ljubljana.

Tel: (+386) 1 478 10 12
Fax: (+386) 1 478 10 70
E-mail: gp.umar@gov.si

Mnenja in zaključki, objavljeni v prispevkih v publikaciji Delovni zvezki UMAR, ne odražajo nujno uradnih stališč Urada za makroekonomske analize in razvoj.

<http://www.gov.si/umar/public/dz.html>

Urednica zbirke: Eva ZVER

Tehnična urednica: Ema Bertina KOPITAR

Prevod povzetka: Tina POTRATO

Lektoriranje: Vesna JEREB

Naslovnica: Sandi RADOVAN, Studio DVA

Distribucija: Simona ZRIM

Tisk: SOLOS, Ljubljana

Naklada: 200

Ljubljana, 2005

mag. Boštjan Vasle

Regulirane cene v Sloveniji 1992–2004

5

Delovni zvezek 3/2005

Marjan Hafner

Vpliv cene nafte na inflacijo

37

Delovni zvezek 4/2005

---

mag. Boštjan Vasle

Regulirane cene v Sloveniji 1992–2004

Delovni zvezek 3/2005

Kazalo

Povzetek/Summary	9
1. Uvod	11
2. Delež reguliranih cen v indeksu cen življenjskih potrebščin	13
3. Način oblikovanja reguliranih cen	17
4. Rast reguliranih cen in njihov prispevek k inflaciji	20
5. Politika reguliranih cen	25
6. Vpliv regulacije cen na poslovanje reguliranih dejavnosti	28
Literatura in viri	30
Slikovna priloga	31

Povzetek

Delež reguliranih cen, ki se je po letu 1992 sicer zmanjšal, je v letu 2004 še vedno predstavljal 16.1% vseh cen, zajetih v indeksu cen življenjskih potrebščin. Čeprav njihov neposredni prispevek k inflaciji v obdobju po osamosvojitvi, z izjemo let 1997 in 2004, ko je bil posledica povišanja cen nafte, ni bil med ključnimi dejavniki inflacije, pa je kljub temu pomembno vplival na oblikovanje drugih cen in predvsem inflacijskih pričakovanj. Zato je vlada, po zmanjšanju razkoraka med nivojem prostih in reguliranih cen v začetnem obdobju, v letu 2002 politiko reguliranih cen usmerila k stabilizaciji rasti reguliranih cen v višini, ki naj ne bi presegla rasti prostih cen. S tem je vlada podprla ukrepe, namenjene postopnemu zniževanju inflacije na nivo, ki bi bil skladen z maastrichtskim kriterijem glede inflacije. Kljub restriktivnejšim usmeritvam na področju reguliranih cen pa to ni poslabšalo rezultatov poslovanja podjetij, ki ponujajo storitve in blago, čigar cene so pod različnimi oblikami regulacije. Čeprav podrobna analiza poslovanja zaradi pomanjkanja podatkov na ravni posameznih proizvodov in storitev ni mogoča, pa nas takšni rezultati navajajo na sklep, da so podjetja prilagodila svoje stroške oziroma izvedla racionalizacijo poslovanja.

Ključne besede: regulirane cene, politika reguliranih cen, inflacija.

Summary

Although gradually declining after 1992, the share of administered prices still represented 16.1% of all prices included in the consumer price index in 2004. Although their direct contribution to inflation during the analysed period, with exceptions in 1997 and 2004 where their rise was a result of higher oil prices, did not crucially determine the dynamics of inflation, they nevertheless influenced other prices in the economy and inflationary expectations in that period. As a result, after reducing the gap between the level of administered and market determined prices the government has shifted its attention to stabilising administered price growth rates at a level not exceeding the growth rate of market determined prices. Adopting this policy change in 2002, the government has also supported other policy measures aimed at lowering inflation to a level compatible with the Maastricht inflation criterion. In spite of adopting a more restrictive policy, the business results of companies providing goods and services under various price regulation regimes have not changed significantly. Bearing in mind that a detailed analysis is impossible due to limited access to the data, one can assume that these results indicate that companies have adapted to the new regime through cost-reduction schemes.

Key words: administered prices, administered prices policy, inflation.

1. Uvod*

Eden izmed ciljev procesa tranzicije je bila vzpostavitev dobro delujočih trgov blaga in storitev, ki omogočajo tudi oblikovanje cen brez poseganja države. Na začetku prehodnega obdobja zaradi posebnosti predhodne družbene ureditve takšni trgi v nekaterih primerih niso obstajali, nekateri proizvodi pa so bili zaradi njihove domnevne socialne vloge označeni kot »proizvodi in storitve posebnega pomena«.

Ob koncu leta 2004 je bil, zaradi nedokončanih strukturnih reform ter predvidene liberalizacije in demonopolizacije na nekaterih trgih, del cen še vedno pod različnimi oblikami regulacije. Čeprav se je njihov delež po letu 1992 zmanjšal, so cene v skupinah energenti, osnovne komunalne storitve in prevozne storitve, ki so bile pod različnimi oblikami regulacije, v letu 2004 še vedno predstavljale 16.1% vseh cen, zajetih v indeksu cen življenjskih potrebščin. Hkrati se je spremenil način regulacije cen. Neposredni nadzor nad cenami, značilen za obdobje do leta 2000, je nato pričel nadomeščati način regulacije s pomočjo modelov in ustanavljanje neodvisnih regulatornih agencij, v pristojnosti katerih je tudi sooblikovanje cen. Neposredno določanje cen na podlagi diskrecijskega odločanja so tako v večini primerov nadomestili avtomatizmi, ki omogočajo, da se cene na slovenskem trgu gibljejo skladno z gibanjem cen na svetovnih trgih, le manjši del cen pa se še vedno oblikuje na podlagi neposrednega dialoga med ponudniki storitev in vlado.

Skupna rast reguliranih cen je bila med letom 1992 in 2002 višja od rasti cen, ki se oblikujejo prosto, v letu 2003 pa so restriktivne usmeritve vlade na področju politike reguliranih cen privedle do zaostajanja rasti reguliranih cen za rastjo prostih cen. Kljub nadaljevanju restriktivnih politik na področju reguliranih cen je bila v letu 2004 njihova rast zaradi višjih cen energentov višja od rasti prostih cen. Med posameznimi skupinami cen so se od leta 1992 najbolj povišale cene osnovnih komunalnih storitev, sledijo promet in zveze ter energenti, pri čemer pa je bila višja rast reguliranih cen povezana tudi z njihovim večjim nihanjem; oboje je bilo v opazovanem obdobju povezano z njihovo visoko odvisnostjo od gibanja cen nafte.

Prispevek, ki ga imajo regulirane cene k inflaciji, lahko razdelimo na dva dela. Prvi del predstavlja prispevek, ki bi ga imele regulirane cene v primeru enake rasti kot proste cene, in je posledica usmeritev ekonomskih politik ter zunanjih dejavnikov. Drugi del pa predstavlja prispevek, ki je posledica višje rasti reguliranih cen od cen, ki se oblikujejo prosto, in je posledica usmeritev vlade na področju politike reguliranih cen. Čeprav se je prispevek posameznih skupin reguliranih cen k inflaciji močno razlikoval, pa na agregatni ravni neposredni prispevek reguliranih cen k inflaciji v opazovanem obdobju ni bil med najpomembnejšimi dejavniki inflacije. Pri tem sta izjemi leti 1997 in 2004, ko je bila relativno visoka rast reguliranih cen posledica povišanja cen nafte in posledično tekočih goriv za prevoz in ogrevanje. Poleg neposrednega pa je pomemben tudi posredni učinek reguliranih cen na inflacijo. Spremembe reguliranih cen namreč vplivajo tudi na spremembe drugih cen ter na oblikovanje inflacijskih pričakovanj, saj vlada prav z njihovimi spremembami, poleg objave inflacijske napovedi, signalizira svoje usmeritve na področju politike cen.

Po zmanjšanju razkoraka med nivojem prostih in reguliranih cen se je politika reguliranih cen v letu 2002 usmerila k stabilizaciji rasti reguliranih cen v višini, ki naj ne bi preseгла rasti prostih cen. S tem je podprla tudi druge ukrepe, namenjene

* Za pripravo podatkov o uspešnosti poslovanja gospodarskih družb, ki ponujajo proizvode in storitve, katerih cene so pod različnimi oblikami regulacije, se zahvaljujem Janezu Kušarju in Juretu Povšnarju z Urada za makroekonomske analize in razvoj. Pri tem za vse morebitne napake pri uporabi in interpretaciji teh podatkov odgovarjam avtor delovnega zvezka.

postopnemu zniževanju inflacije na nivo, ki bi bil skladen z maastrichtskim kriterijem glede inflacije. Čeprav podrobna analiza poslovanja ponudnikov blaga in storitev, ki so pod različnimi oblikami regulacije zaradi pomanjkanja podatkov na ravni posameznih proizvodov in storitev ni mogoča, pa rezultati na nivoju posameznih panog kažejo, da restriktivnejše usmeritve na področju reguliranih cen niso poslabšale rezultatov poslovanja teh skupin podjetij. To navaja na sklep, da so podjetja prilagodila svoje stroške oziroma izvedla racionalizacijo poslovanja.

2. Delež reguliranih cen v indeksu cen življenjskih potrebščin

Eden izmed ciljev procesa tranzicije je bil vzpostavitev dobro delujočih trgov blaga in storitev, ki omogočajo tudi oblikovanje cen brez poseganja države. Na začetku prehodnega obdobja zaradi posebnosti predhodne družbene ureditve takšni trgi v nekaterih primerih niso obstajali, nekateri proizvodi pa so bili zaradi njihove domnevne socialne vloge označeni kot »proizvodi in storitve posebnega pomena«. Ob pripravi ukrepov za stabilizacijo ekonomije v začetku 90-ih let je vlada sprejela tudi usmeritev o postopni liberalizaciji reguliranih cen. Postopnost je bila posledica dejstva, da so se z liberalizacijo cen uvajale tudi strukturne reforme, ki so omogočale odpravo monopolnih položajev oziroma zagotavljalje delovanje trga, hkrati pa se je postopnost utemeljevala s tezo, da bi oblikovanje tržnih cen v enem koraku lahko delovalo v nasprotju s sprejetimi makroekonomskimi politikami za stabilizacijo.

Zaradi nedokončanih strukturnih reform ter predvidene liberalizacije in demonopolizacije na nekaterih trgih je del cen še vedno pod različnimi oblikami regulacije. Zakon o kontroli cen (Ur. l. RS, št. 63/99) oziroma Uredba o listi blaga in storitev, za katere se uporabljajo ukrepi kontrole cen (Ur. l. RS, št. 80/00 in 17/04), določata proizvode in storitve, za katere lahko Vlada RS določi različne oblike regulacije, in sicer:

- motorni bencini;
- ekstra lahko kurilno olje;
- plinsko olje;
- letalska goriva;
- električna energija za tarifne uporabnike;
- omrežnina za distribucijsko in prenosno elektroenergetsko omrežje;
- zemeljski plin iz transportnega omrežja;
- utekočinjeni naftni plin;
- zemeljski plin iz distribucijskega omrežja;
- para in topla voda za namene daljinskega ogrevanja za tarifne uporabnike;
- osnovne telekomunikacijske storitve;
- osnovne poštno storitve;
- storitve prevoza potnikov po železnici v notranjem potniškem prometu;
- storitve prevoza potnikov v mestnem, primestnem in medkrajevem cestnem prometu na rednih linijah;
- storitve zbiranja in odvoza komunalnih odpadkov;
- storitve predelave, odlaganja, sežiganja in drugih načinov odstranjevanja komunalnih odpadkov;
- storitve odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda;
- storitev zbiranja, čiščenja in distribucije pitne vode;
- učbeniki;
- obvezno zavarovanje avtomobilske odgovornosti;
- storitve kabelskih operaterjev;
- dimnikarske storitve;
- pogrebne storitve.

Del cen je še vedno pod različnimi oblikami regulacije

Tabela 1: Proizvodi in storitve, za katere so se v letih 1992–2004 uporabljali ukrepi reguliranih cen

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
I. ENERGETIKA													
NAFTNI DERIVATI													
bencini 95 okt.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
bencini 98 okt.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
plinsko olje D2	x	x	x	x	x	x	x		x	x		x	x
lahko kurilno olje	x	x	x	x	x	x	x		x	x		x	x
težko kurilno olje-mazut	x	x	x	x	x	x	x						
PLIN IN DALJINSKA ENERGIJA													
utekočinjen naftni (butan) plin	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
zemeljski plin iz transportnega omrežja	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
daljinska energija za ogrevanje	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ELEKTRIKA ZA GOSPODINJSTVO													
dnevna elektrika	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
nočna elektrika	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
obračunska moč	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
priključnina I	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
priključnina II	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
enotna tarifa	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
II. OSNOVNE KOMUNALNE STORITVE													
odvoz smeti	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
voda za gospodinjstvo	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
kanalščina	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
III. PROMET IN ZVEZE													
POŠTA IN TELEKOM													
znamka	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
dopisnica	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
telegram	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
TELEFONSKE STORITVE													
telefonski pogovor I cona	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
telefonski pogovor II cona	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
lokalni telefonski pogovor (impulz)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
mednarodni telefonski pogovor	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
tel.naročnina samostojni priključek	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
tel.naročnina dvojni priključek	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
DRUGO													
železniški prevoz	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
MPP in cena vozovnic	x	x	x	x	x	x							
cestnina	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
povračila za uporabo cest	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
IV. OSNOVNA ŽIVILA													
svinjsko meso	x	x	x	x	x	x	x						
kruh tip 850	x	x	x	x	x	x							
kruh tip 500	x	x	x	x	x	x							
moka tip 500	x	x	x	x	x	x	x						
mleko	x	x	x	x	x	x							
sladkor	x	x	x	x	x	x	x	x					

-Nadaljevanje na naslednji strani.

Tabela 1: Proizvodi in storitve, za katere so se v letih 1992–2004 uporabljali ukrepi reguliranih cen

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
V. OSTALE REGULIRANE CENE													
RTV naročnina	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
zdravila	x	x	x	x	x	x	x						
obvezno avtomobilsko zavarovanje	x	x	x	x	x	x	x	x					
stanarina	x	x											
neprofitne najemnine			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
knjige in učbeniki	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
storitve tržnic	x	x	x	x	x	x							
pogrebne storitve	x	x	x	x	x	x							
dimnikarske storitve	x	x	x	x	x	x							
parkiranje in varovanje vozil	x	x	x	x	x	x							

Vir: Zakon o kontroli cen, Uredba o listi blaga in storitev, za katere se uporabljajo ukrepi kontrole cen.

Poleg tega pa zakoni, ki urejajo posamezna področja, določajo, da vlada izda soglasje k oblikovanju naslednjih cen:

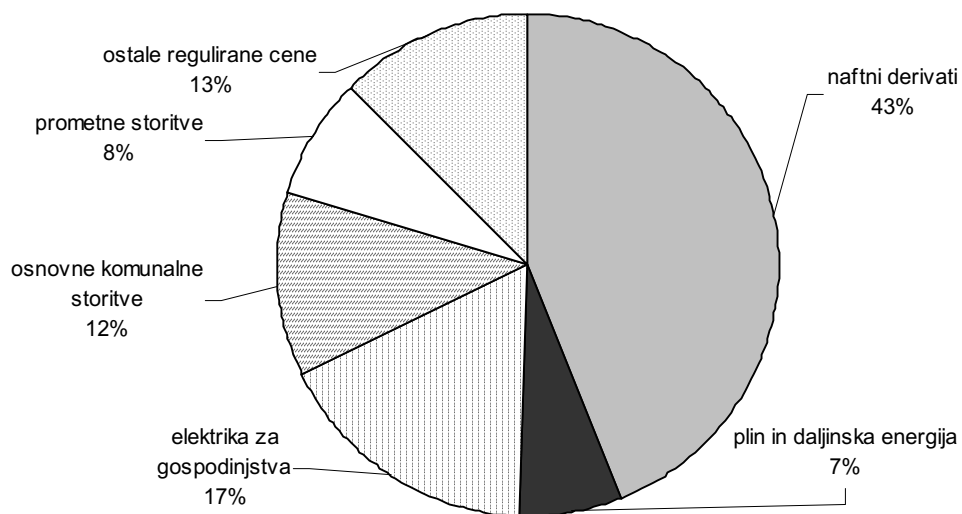
- neprofitne najemnine (razen stanarin v letih 1992 in 1993, ki so bile določene v skladu z Zakonom o cenah);
- RTV naročnina;
- povračila za uporabo cest;
- cestnine;
- komunalne takse.

Delež cen, ki so pod različnimi oblikami regulacije, se je po letu 1992 sicer znižal, vendar v zadnjih treh letih ponovno narašča. Delež reguliranih cen je leta 1992 znašal 33.7% vseh cen, zajetih v takratnem indeksu drobnoprodajnih cen, ki se je uporabljal kot uradno merilo inflacije¹. V naslednjih letih se je nekoliko znižal in leta 1997 znašal 28.3%, kar je bila posledica spreminjanja ponderacijskega sistema indeksa cen, saj se v tem obdobju število proizvodov in storitev, za katere je vlada regulirala cene, ni spremenilo. Do večjega znižanja deleža reguliranih cen je prišlo v letu 1998, ko so bile liberalizirane cene osnovnih živil, cestnega prevoza potnikov in nekaterih komunalnih storitev, zaradi česar se je delež reguliranih cen znižal za 40%, na 17.0% indeksa drobnoprodajnih cen. Za obdobje 1999–2001 je bilo značilno postopno zniževanje deleža reguliranih cen, kar je bilo posledica tako nadaljevanja liberalizacije cen kot sprememb ponderacijskega sistema indeksa. V letu 2001 je njihov delež tako znašal 13.2% indeksa cen. Ponovno povečanje deleža reguliranih cen v letu 2003 je bilo predvsem posledica sprememb načina regulacije cen, zaradi katerih je vlada ponovno vključila pod ukrep regulacije tudi v letu 2001 liberalizirane cene tekočih goriv za prevoz in ogrevanje (kurilno olje in dizelsko gorivo). V letu 2004 je delež reguliranih cen znašal 16.1% indeksa cen življenjskih potrebščin.

Največji delež reguliranih cen predstavljajo energenti, sledijo komunalne storitve. Naftni derivati oziroma tekoča goriva za prevoz in ogrevanje so v letu 2004 predstavljala 43% reguliranih cen. Povečanje njihovega deleža je bilo posledica

V letu 2004 je delež reguliranih cen znašal 16.1% indeksa cen življenjskih potrebščin

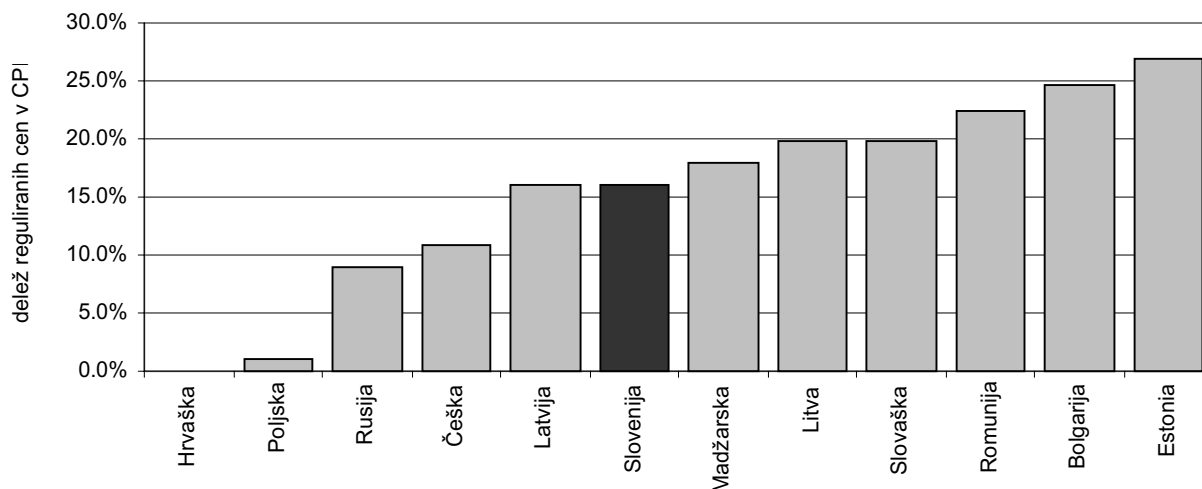
¹ Vsi deleži, ki so navedeni v tem prispevku, so se v letih 1992–1997 nanašali na indeks cen na drobno, ki se je v tem obdobju uporabljal kot merilo inflacije, v letih 1998–2004 pa na indeks cen življenjskih potrebščin, ki se je v tem obdobju uporabljal kot merilo inflacije.

Slika 1: **Struktura reguliranih cen v letu 2004**

Vir: ocena avtorja.

ponovne vključitve kurilnega olja (KOEL) in dizelskega goriva (D2) med regulirane cene zaradi uporabe trošarin za blaženje nihanj cen nafte na svetovnem trgu. Za uspešno izvajanje ukrepa je namreč potrebno, da lahko vlada hkrati prilagaja trošarine pri vseh vrstah naftnih derivatov. Druga največja skupina reguliranih cen so osnovne komunalne storitve z 12-odstotnim deležem.

Slovenija v primerjavi z državami, ki so se priključile EU v zadnjem krogu širitve maja 2004, ne izstopa glede deleža reguliranih cen. Slovenija se v primerjavi z državami, ki so se maja 2004 priključile EU, glede deleža reguliranih cen uvršča približno na sredino. Kot je razvidno tudi iz slike 2, ki prikazuje delež reguliranih cen v izbranih državah srednje in vzhodne Evrope, je del cen v teh državah še vedno pod različnimi oblikami regulacije, pri čemer se v nekaterih državah v zadnjih letih ni bistveno spremenil (Estonija, Madžarska) oziroma se je povečal (Litva, Slovaška), v drugih pa se je zmanjšal (Češka, Latvija, Poljska).

Slika 2: **Delež reguliranih cen v indeksu cen izbranih držav**

Vir: EBRD Transition Report 2004.

3. Način oblikovanja reguliranih cen

Po letu 2000 se je spremenil način regulacije cen; neposreden nadzor nad cenami postopno nadomešča regulacija cen s pomočjo modelov ter z vzpostavljanjem neodvisnih regulatornih agencij. Do leta 2000 je vlada cene, ki so bile vključene v Uredbo o listi blaga in storitev, za katere se uporabljajo ukrepi kontrole cen, nadzorovala neposredno. V tem obdobju je vlada v dogovoru s ponudniki blaga in storitev vsakokrat posebej odločala o spremembah cen, ki so jih predlagala posamezna podjetja. Pri tem je poleg stroškovne strukture cen upoštevala tudi relativna razmerja med cenami v Sloveniji in v državah EU. Po letu 2000 pa je vlada v vse večji meri prevzemala vlogo regulatorja cen, saj se je njena vloga preusmerila na sooblikovanje modelov za oblikovanje posameznih cen in njihovo kasnejše spremljanje. V nekaterih primerih pa je vlada ustanovila tudi neodvisne regulatorne agencije, ki so med drugim pristojne tudi za regulacijo posameznih cen.

Cene naftnih derivatov oziroma goriv za prevoz in ogrevanje se po letu 2000 oblikujejo na podlagi modela. V skladu z ureditvijo pred letom 2000 je vlada odločala o ceni na podlagi predlogov, ki so jih posredovali naftni trgovci, njene odločitve pa so bile diskrecijske. Leta 2000 pa je vlada sprejela Uredbo o oblikovanju cen naftnih derivatov, ki je v dopoljnjeni obliki veljavna tudi v letu 2005. Uredba je vpeljala transparentna pravila za določanje cen tekočih goriv za prevoz in ogrevanje oziroma dve vrsti avtomatizmov, in sicer glede načina določanja cen ter pogostosti njihovih sprememb. Model za oblikovanje cen naftnih derivatov namreč določa, da se drobnoprodajne cene pred obdavčitvijo določijo na podlagi gibanja cen derivatov na mediteranskih borzah in gibanja tečaja ameriškega dolarja, h katerim se prištejeta še prispevek za obvezne rezerve in marža trgovcev. Hkrati določa, da se cene lahko spremenijo vsakih 14 dni. S tem se je vloga vlade zmanjšala na sodelovanje pri pripravi modela ter na spremljanje pravilnosti izvajanja uredbe, v njeni pristojnosti pa je le še sodelovanje v procesu določanja marže prodajalcev naftnih derivatov. Te so trenutno določene, ob upoštevanju pogojev poslovanja na slovenskem trgu, na podlagi marž v primerljivih državah EU. Drobnoprodajne cene se gibljejo skladno z gibanji cen na mednarodnih trgih, vlada pa od leta 2003 njihova prekomerna nihanja² gladi z acikličnim prilagajanjem trošarin na tekoča goriva.

Cene zemeljskega plina za dobavo tarifnim odjemalcem na prenosnem omrežju se od leta 2001 oblikujejo s pomočjo modela. Leta 2001 je Vlada sprejela Uredbo o oblikovanju povprečne prodajne cene zemeljskega plina za dobavo tarifnim odjemalcem na prenosnem omrežju, ki je v dopoljnjeni obliki veljavna tudi v letu 2005. Uredba pri oblikovanju cene upošteva spremembe dveh sklopov dejavnikov, in sicer gibanja parametrov, ki se določijo izven uporabljenega modela (izhodiščne cene zemeljskega plina ter pribitka), ter korekcijskega faktorja, ki na podlagi gibanja cen specificiranega kurilnega olja in nafte na svetovnem trgu ter gibanja tečaja ameriškega dolarja določa odmike od izhodiščne cene. Regulatorna vloga vlade se je tako zmanjšala na sodelovanje pri pripravi modela ter na spremljanje pravilnosti izvajanja uredbe, cene pa se gibljejo skladno z gibanji cen na mednarodnih trgih.

Leta 2001 je vlada sprejela Uredbo o oblikovanju cen proizvodnje in distribucije pare in tople vode za namene daljinskega ogrevanja za tarifne uporabnike, ki je v dopoljnjeni obliki veljavna tudi v letu 2005. V skladu z

² Kot prekomerna nihanja so označena tista povišanja oziroma znižanja drobnoprodajnih cen tekočih goriv za prevoz in ogrevanje, do katerih prihaja zaradi relativno večjega vpliva cen nafte na inflacijo v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami EU. To je predvsem posledica dejstva, da je delež cen tekočih goriv za prevoz in ogrevanje v indeksu cen v Sloveniji približno polovico višji kot v povprečju ostalih držav EU.

Neposreden nadzor postopno nadomešča regulacija s pomočjo modelov

uredbo se cena daljinskega ogrevanja oblikuje na podlagi cene vhodnih energentov ter ob upoštevanju fiksnih stroškov posameznih ponudnikov. Neposredno določanje cen, ki ga je vlada uporabljala pred sprejetjem modela, je torej nadomestil sistem prilagajanja cenam vhodnih surovin, vlada pa je tudi v tem primeru ohranila funkcijo predlagatelja in sooblikovalca modela ter nadzora nad pravilnostjo izvajanja modela.

Vlada je oblikovala tudi metodološka priporočila za oblikovanje cen osnovnih komunalnih storitev (odvoz smeti, oskrba z vodo, kanalščina), hkrati pa je sprejela uredbo, ki določa zgornje meje njihovega dovoljenega povišanja. Vlada je leta 2000 sprejela Uredbo o določitvi mehanizma za oblikovanje cen komunalnih storitev, ki določa oblikovanje cen:

- zbiranja, čiščenja in distribucije vode;
- zbiranja in odvoza odpadkov;
- dejavnosti deponij, sežiganja in drugih načinov odstranjevanja trdnih odpadkov;
- kanalizacije in delovanja čistilnih naprav.

Ponudniki naštetih storitev so bili z uredbo zavezani, da oblikujejo ceno storitev na način, kot to določajo predpisani standardi in Navodilo za oblikovanje cen storitev obveznih lokalnih javnih služb, ki jih je pripravilo Ministrstvo za okolje in prostor.

Hkrati je uredba določila zgornjo mejo, ki je naštete cene ne smejo preseči, in sicer kot kumulativno povišanje cen od navedenega datuma pa do oddaje prijave za povišanje cen. S tem je vlada dosegla restriktivnost pri določanju cen osnovnih komunalnih storitev. Dovoljeno kumulativno povišanje cen se je ob kasnejših podaljšanjih uredbe spreminjalo v skladu s spremembami rasti cen življenjskih potrebščin oziroma cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih. Zaradi nadaljevanja relativno visoke rasti cen osnovnih komunalnih storitev je vlada v letu 2003 ustanovila medresorsko skupino, ki naj bi preoblikovala standarde in postopke za določanje teh cen, vendar skupina do konca leta 2004 še ni predložila rezultatov. Zato ostaja v veljavi uredba, ki je bila nazadnje dopolnjena v letu 2004.

Pri ostalih skupinah reguliranih cen je vlada ohranila sistem neposrednega nadzora z vsakokratnim določanjem cen na podlagi trenutnih razmer v panogi. Cene električne energije za gospodinjski odjem, železniškega prevoza za potnike, naročnine za radio in televizijo, učbenikov ter neprofitne najemnine, ki so v letu 2004 skupaj predstavljale 14% vseh reguliranih cen, se oblikujejo na podlagi dialoga med ponudniki naštetih storitev in vlado. Njihova raven se vsakokrat določi na podlagi predstavljene stroškovne strukture ponudnikov storitev, pri čemer pa se hkrati upošteva tudi relativni nivo teh cen, tako glede na druge cene v ekonomiji kot glede na podobne cene v drugih državah EU. S tem se zmanjšuje možnost, da bi ponudniki teh storitev izkoriščali svoj monopolni položaj na trgu oziroma se jih spodbuja k racionalizaciji njihovega poslovanja.

Vlada je po letu 2000 pričela z vzpostavljanjem neodvisnih regulatornih agencij. Namen agencij je, da izvajajo regulacijo posameznih sektorjev, kjer še ni vzpostavljena ustrezna konkurenčna struktura. V okviru teh nalog pa so pristojne tudi za spremljanje usklajenosti cen teh sektorjev s splošnimi cenovnimi gibanji v gospodarstvu.

Leta 2002 je bila ustanovljena Agencija za telekomunikacije, radiodifuzijo in pošto (kasneje preimenovana v Agencijo za pošto in elektronske

Vlada pa je pričela tudi z vzpostavljanjem neodvisnih regulatornih agencij

komunikacije). Med drugim je vlada na agencijo prenesla tudi naloge, povezane z regulacijo cen telekomunikacijskih storitev (telefonske in poštna storitve). Agencija tako skrbi, da nivo in gibanje cen telekomunikacijskih storitev bistveno ne odstopata od gibanja drugih cen v ekonomiji, hkrati pa jih usklajuje v smeri doseganja primerljivega nivoja in dinamike cen z gibanji v primerljivih sektorjih v tujini.

Leta 2002 je bila ustanovljena Agencija za energijo Republike Slovenije. Že ob ustanovitvi je vlada nanjo prenesla pristojnosti za določanje cen za uporabo omrežja oziroma omrežnine, v letu 2004 pa še pristojnosti za oblikovanje cen najvišje tarifne postavke za prodajo električne energije za tarifne odjemalce za gospodinjiski odjem. Agencija za energijo RS je septembra 2002 pripravila predlog programa dela za leti 2003 in 2004, v katerem je predstavila naloge, ki jih Agenciji nalagajo Energetski zakon in pripadajoči podzakonski akti, ter opredelila cilje agencije, predvsem glede postopnega uvajanja in razvoja trga z električno energijo in zemeljskim plinom. V skladu z leta 2003 predstavljeno metodologijo za oblikovanje cen za uporabo prenosnega omrežja se ta izračunava na podlagi vhodnih stroškov distributerjev ob upoštevanju korekcijskega faktorja. Ta zajema spremembe v produktivnosti distributerjev oziroma zagotavlja, da distribucijska podjetja povečujejo produktivnost do določenega nivoja, hkrati pa jim večje povečevanje produktivnosti omogoča doseganje višjih prihodkov.

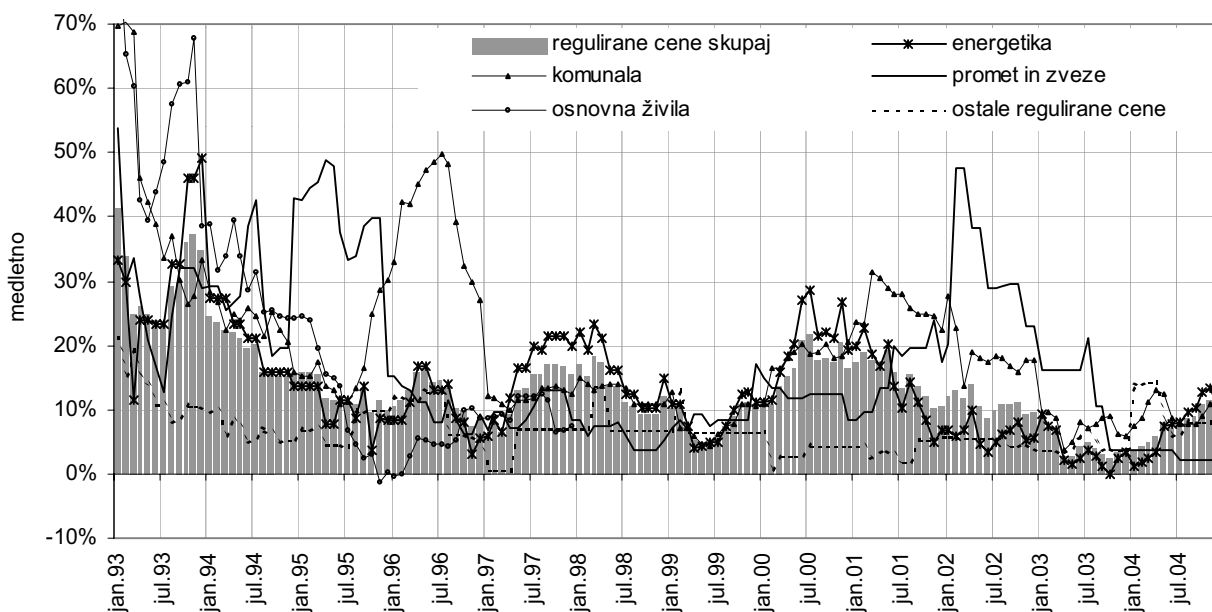
4. Rast reguliranih cen in njihov prispevek k inflaciji

Skupna rast reguliranih cen je bila med leti 1992 in 2002 višja od rasti cen, ki se oblikujejo prosto, v letu 2003 pa je bila prvič nekoliko počasnejša. Indeks cen življenjskih potrebščin (bazno leto 1992), ki ga objavlja SURS, je decembra 2004 dosegel vrednost 348.3, indeks cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih je znašal 265.5, indeks rasti reguliranih cen pa je znašal 429.8³. Dejavnike, ki so vplivali na rast reguliranih cen, lahko razdelimo v dve skupini. V prvo skupino spadajo ukrepi in usmeritve makroekonomskih politik, ki so vplivali na rast vseh cen v ekonomiji, v drugo skupino pa dejavnike, ki so privedli do hitrejši rasti reguliranih cen. Zaradi relativno nižjega nivoja reguliranih cen na začetku obdobja je vlada namreč sprejela usmeritev, da naj bi hitrejša rast reguliranih cen privedla do uskladitve njihovega nivoja z nivojem ostalih cen na domačem trgu ter primerljivimi cenami na tujih trgih, predvsem v državah EU. Hkrati so na rast reguliranih cen značilno vplivali tudi eksogeni dejavniki, predvsem cene energentov, saj so ti v celotnem obdobju predstavljali največji delež reguliranih cen. K večjim odstopanjem reguliranih cen v letih 1997 in 2004 so tako prispevale predvsem višje cene nafte in posledično cene tekočih goriv za prevoz in ogrevanje.

Restriktivne usmeritve glede politike reguliranih cen so v letu 2003 privedle do zaostajanja njihove rasti za rastjo prostih cen

Restriktivne usmeritve vlade glede politike reguliranih cen so v letu 2003 privedle do zaostajanja rasti reguliranih cen za rastjo prostih cen. V okviru sprejetih ukrepov za znižanje inflacije je vlada v letu 2002 sprejela Načrt uravnavanja reguliranih cen (brez naftnih derivatov) za leto 2003 oziroma usmeritev, da naj rast reguliranih cen v prihodnjih letih ne bi presegla rasti cen, ki se oblikujejo prosto. Kot drugi cilj politike reguliranih cen je bila sprejeta usmeritev, da naj tudi povišanje posameznih reguliranih cen ne bi značilno odstopalo od skupne rasti reguliranih cen. Ob doslednem izvajanju načrta in ob odsotnosti šokov iz mednarodnega okolja je medletna rast reguliranih cen decembra 2003 znašala 4.0% in tako za 0.7 odstotne

Slika 3: Medletna rast reguliranih cen

Vir: SURS (CPI); ocena avtorja (regulirane cene).

³ Indeksi reguliranih cen so ocenjeni na podlagi agregatnih podatkov, ki jih objavlja SURS.

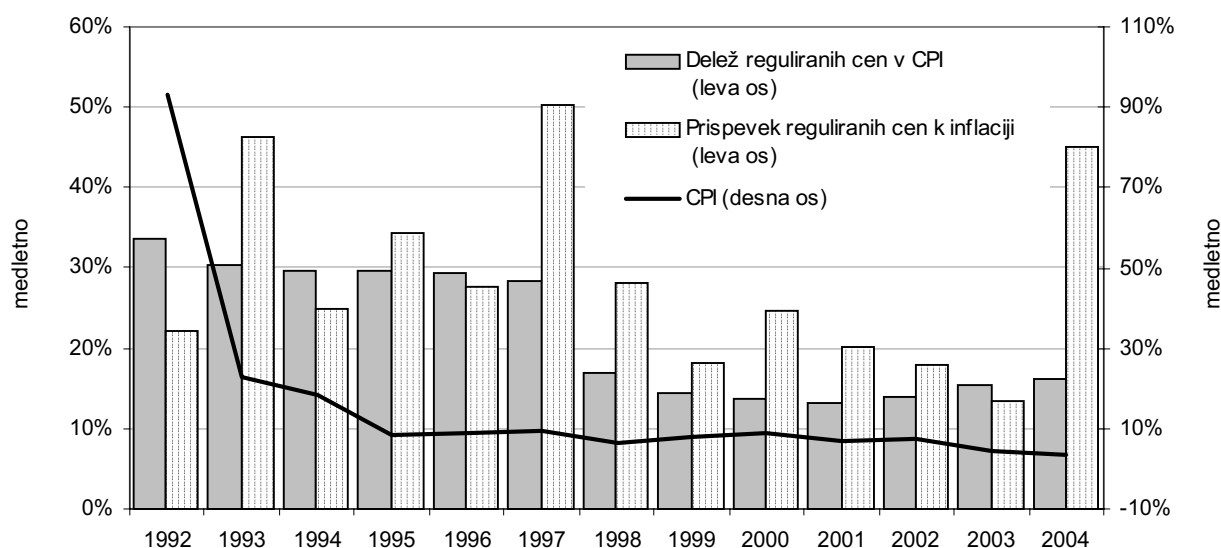
točke zaostajala za rastjo cen, ki se oblikujejo prosto. Rast v štirih skupinah reguliranih cen (energetika, osnovne komunalne storitve, prometne storitve, ostale regulirane cene) pa se je ob koncu leta 2003 na medletni ravni gibala med 3.6% in 5.8%.

Kljub nadaljevanju restriktivnih politik na področju reguliranih cen tudi v letu 2004 je bila njihova rast zaradi višjih cen energentov višja od rasti prostih cen. Ob nadaljevanju izvajanja sprejetih usmeritev tudi v letu 2004, ki jih je vlada zapisala v Načrt povišanja reguliranih cen za leti 2004 in 2005, je rast reguliranih cen v letu 2004 znašala 9.0%, kar je bilo 6.9 odstotne točke več, kot je znašala rast cen, ki se oblikujejo prosto (2.1% na medletni ravni). Ključni razlog za višjo rast reguliranih cen od načrtovane (3.4% na medletni ravni) so bile višje cene nafte. Cene tekočih goriv za prevoz in ogrevanje so se v letu 2004 tako povišale za 14.5% in k skupni rasti reguliranih cen prispevale 71% skupnega povišanja. Za leto 2004 so bila značilna tudi večja odstopanja ostalih reguliranih cen od njihove načrtovane rasti. Večji od načrtovanega je bil tudi dvig cen osnovnih komunalnih storitev, ki so se na medletni ravni povišale za 11.7%; manj pa so se povišale cene v skupini prometne storitve, in sicer za 2.1% na medletni ravni.

Med posameznimi skupinami cen so se od leta 1992 najbolj poviševale cene osnovnih komunalnih storitev, sledijo promet in zveze ter energenti. Indeks cen osnovnih komunalnih storitev (bazno leto 1992) je decembra 2004 dosegel vrednost 1135.8. Najhitreje so osnovne komunalne storitve naraščale v letu 1996, ko se je spremenil sistem ureditve dejavnosti zagotavljanja osnovnih komunalnih storitev in je bila skrb za njihovo zagotavljanje prenesena na novo nastale občine. Razdelitev dotedanjih komunalnih podjetij na več manjših in ustanavljanje novih je pospešilo rast cen osnovnih komunalnih storitev, ki je sredi leta 1996 na medletni ravni dosegla 50%. Cene komunalnih storitev so ponovno presegle rast ostalih reguliranih cen v letu 2001, kar je bilo delno posledica višjih cen energentov, delno pa nezadosti restriktivne politike vlade. Indeks cen skupine promet in zveze je v decembru 2004 znašal 582.3, hitreje kot ostale regulirane cene pa so cene teh storitev naraščale v letu 2002, kar je bilo predvsem posledica odločitev vlade, da pred prenosom pristojnosti regulacije telekomunikacijskih storitev na Agencijo za telekomunikacije, radiodifuzijo in pošto zmanjša relativno zaostajanje cen

Med posameznimi skupinami cen so se od leta 1992 najbolj poviševale cene osnovnih komunalnih storitev, sledijo promet in zveze ter energenti

Slika 4: Delež reguliranih cen v indeksu cen in njihov prispevek k inflaciji

Vir podatkov: SURS, preračuni in ocene avtorja

telekomunikacijskih storitev. Indeks cen energentov je decembra 2004 znašal 458.2; k rasti cen energentov so največ prispevale cene tekočih goriv za prevoz in ogrevanje, sledijo pa cene električne energije za gospodinjiski odjem.

Najvišja rast reguliranih cen je povezana z njihovim največjim nihanjem, oboje pa je bilo posledica visoke odvisnosti od gibanja cen nafte. Zaradi sprememb metodologij regulacije cen, predvsem vpeljave modelov, ki omogočajo pogostejše spreminjanje cen, pa je volatilnost reguliranih cen smiselno primerjati v dveh ločenih obdobjih, in sicer od leta 1992 do leta 2000 in od leta 2000 do 2004. Med prvim obdobjem, v katerem je vlada predvsem neposredno nadzorovala cene, in drugim, ko se je pričel izvajati proces regulacije cen z vpeljavo modelov in neodvisnih regulatorjev, se je ob znižanju nihanja vseh skupin cen najbolj umirilo nihanje v skupini komunalna, do najmanjših sprememb pa je prišlo v skupini prometnih storitev.

Prispevek reguliranih cen k inflaciji je v letih 1992–2004 nihal med 13.2% in 50.3%. Prispevek reguliranih cen k inflaciji je bil v največji meri odvisen od usmeritev politike reguliranih cen, hkrati pa tudi od eksogenih dejavnikov, predvsem cen energentov, ki so v celotnem obdobju predstavljale največji delež reguliranih cen. Kot je razvidno na sliki 4, je prispevek reguliranih cen k inflaciji v prvih letih opazovanega obdobja nihal okoli njihovega deleža v indeksu cen, pomembneje pa je odstopal v letu 1997, kar je bilo predvsem posledica naraščanja cen nafte. Nato se je pričel umirjati in bil leta 2003 ponovno nižji od svojega deleža v indeksu cen, skokovito povišanje v letu 2004 pa je ponovno povzročilo predvsem naraščanje cen nafte in posledično cen tekočih goriv za prevoz in ogrevanje v tem letu⁴.

Prispevek reguliranih cen k inflaciji lahko razdelimo na del, ki je posledica enake rasti kot prostih cen ter na prispevek, ki presega delež reguliranih cen. Na spremembe reguliranih cen vplivajo enaki dejavniki kot na proste cene (ukrepi ostalih ekonomskih politik, predvsem denarne politike in politike deviznega tečaja, spremembe fiskalnih obremenitev ter dohodkovne politike), zato dodatne pritiske na inflacijo s strani reguliranih cen povzročajo le tisti del njihovega povišanja, ki presega povišanje prostih cen. Na sliki 5 je prikazana dekompozicija prispevka reguliranih cen k inflaciji, in sicer na prispevek, ki bi ga povzročilo:

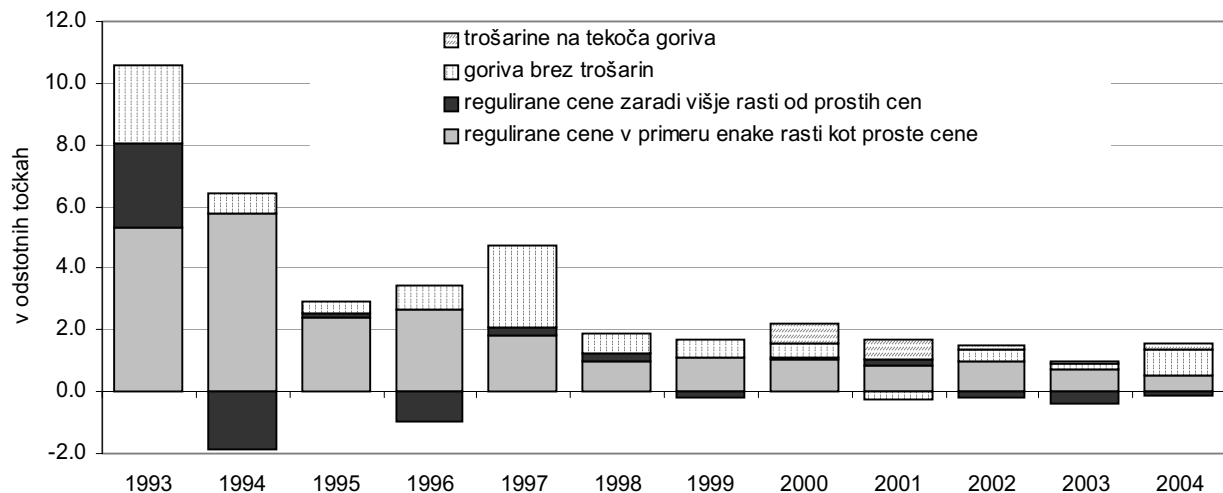
- povišanje reguliranih cen, ki bi bilo enako vsakokratnemu povišanju cen, ki se oblikujejo prosto;
- povišanje cen tekočih goriv za prevoz in ogrevanje zaradi višjih cen nafte in sprememb tečaja ameriškega dolarja;
- povišanje trošarin na tekoča goriva;
- povišanje, ki je posledica posebnega položaja ponudnikov blaga in storitev, katerih cene so pod različnimi oblikami regulacije.

V celotnem opazovanem obdobju rast reguliranih cen ni bistveno prispevala k skupni rasti cen življenjskih potrebščin. Povišanje reguliranih cen je bilo v celotnem opazovanem obdobju v največji meri posledica dejavnikov, ki so vplivali tudi na spremembe prostih cen (predvsem ukrepov makroekonomskih politik), večja odstopanja pa so povzročili zunanji dejavniki, predvsem povišanje cen nafte in posledično višje cene tekočih goriv za prevoz in ogrevanje. Pri tem sta izjemi leti 2000 in 2001, ko je vlada poviševala trošarine na tekoča goriva za prevoz in ogrevanje in s tem v teh letih prispevala 29% oziroma 43% skupnega povišanja reguliranih cen.

Prispevek reguliranih cen k inflaciji lahko razdelimo na del, ki je posledica enake rasti kot prostih cen ter na prispevek, ki presega delež reguliranih cen

⁴ Povišanje cene nafte Brent (v dolarjih za sodček) je v letu 2004 znašalo 42%; konec septembra 2004, ko je sodček nafte dosegel najvišjo vrednost, pa je bila od cene ob koncu decembra 2003 višja za 73%.

Slika 5: Dekompozicija prispevka reguliranih cen k inflaciji

Vir podatkov: SURS, preračuni in ocene avtorja.

Poleg neposrednega je pomemben tudi posredni učinek reguliranih cen na inflacijo. Spremembe reguliranih cen namreč vplivajo tudi na spremembe drugih cen ter na oblikovanje inflacijskih pričakovanj. Vlada je namreč, poleg objave svojih napovedi gibanja inflacije, predvsem preko oblikovanja reguliranih cen signalizirala svoje usmeritve glede politike cen. V razmerah, ko se je denarna oblast zgolj prilagajala razmeram na trgu in sama ni poskušala odločilneje vplivati na gibanje cen, je imela relativno hitrejša rast reguliranih cen pomemben učinek na rast cen. Podobno pa je v letu 2003, ko je vlada sprejela ukrepe za znižanje inflacije, restriktivnejša politika poviševanja reguliranih cen, poleg manjšega neposrednega prispevka k inflaciji, k njenemu umirjanju prispevala tudi preko zmanjševanja inflacijskih pričakovanj in manjših sekundarnih učinkov.

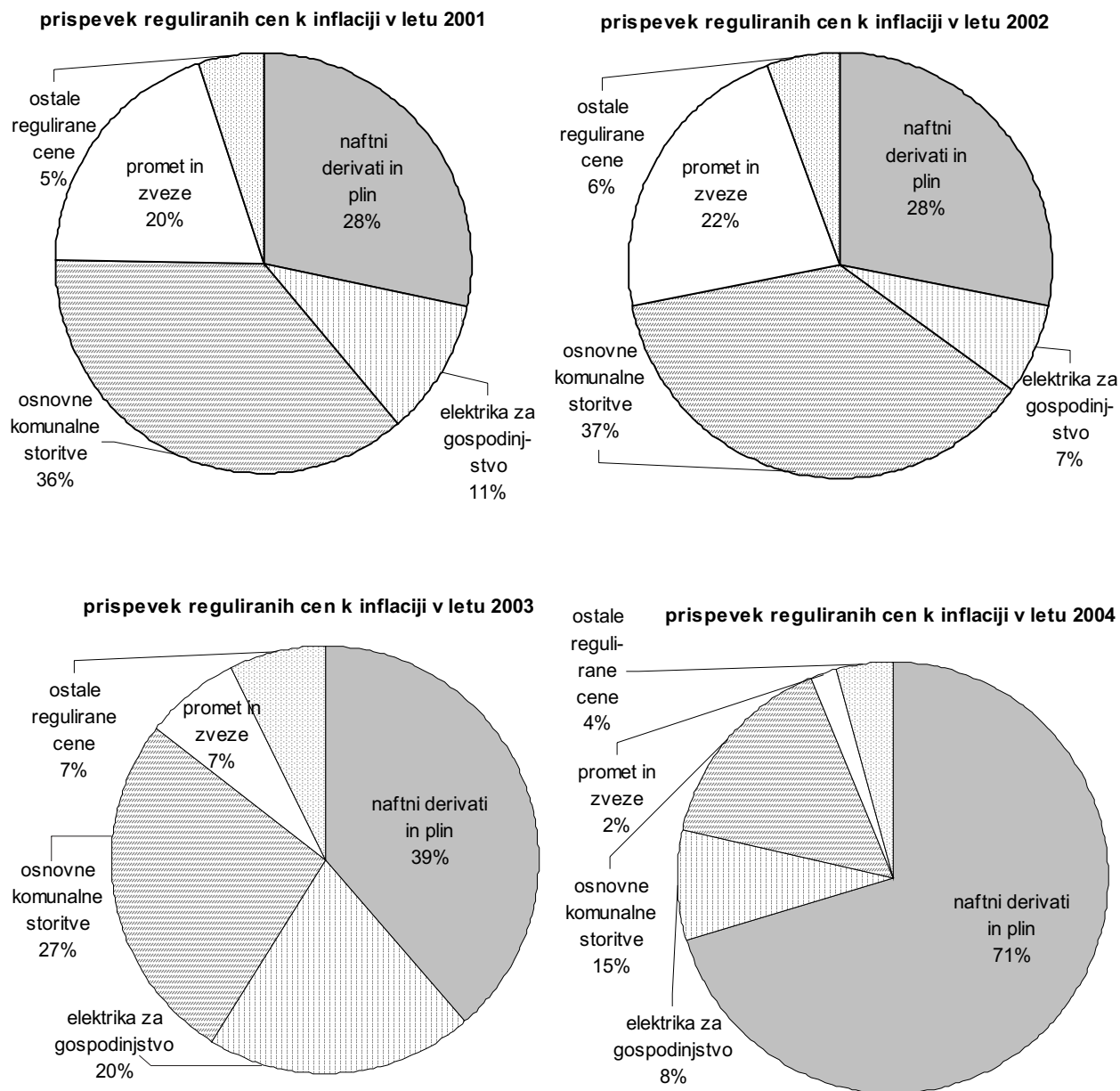
Ob usklajeni rasti na agregatni ravni pa se razlikuje prispevek posameznih skupin reguliranih cen k inflaciji. Razlogi za različno dinamiko sprememb reguliranih cen so:

- različen relativen nivo cen v začetku opazovanega obdobja;
- njihova različna odvisnost od zunanjih dejavnikov;
- ter seveda njihove različne uteži v indeksu cen.

Kot je razvidno na sliki 6, so imele v letih 2001–2004 med posameznimi skupinami cen v povprečju največji prispevek k inflaciji spremembe cen energentov, predvsem tekočih goriv za prevoz in ogrevanje, sledijo pa cene osnovnih komunalnih storitev. Med reguliranimi cenami, ki so še vedno pod neposrednim nadzorom vlade, se je v zadnjih letih prispevek k inflaciji zmanjšal pri vseh cenah, razen pri najemninah za neprofitna stanovanja. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo je namreč sprejelo novo metodologijo njihovega določanja, zaradi posledičnega usklajevanja teh cen pa se je v letih 2003 in 2004 povišal tudi njihov prispevek k inflaciji, podoben prispevek pa pričakujemo tudi v letu 2005. Relativizacija prispevka pa ponovno pokaže, da so prispevek k inflaciji najbolj presegle cene tekočih goriv za prevoz in ogrevanje, saj je bil njihov prispevek k inflaciji petkrat večji kot v primeru rasti, ki bi bila enaka rasti prostih cen. Med cenami, ki niso odvisne od zunanjih dejavnikov, pa je bilo odstopanje največje pri cenah osnovnih komunalnih storitev, pri katerih je bil prispevek k inflaciji večji za 4.5-krat, kot bi bil v primeru povišanja, ki so ga v letu 2004 dosegle cene, ki se oblikujejo prosto (2.1% na medletni ravni).

Poleg neposrednega je pomemben tudi posredni učinek reguliranih cen na inflacijo

Slika 6: Prispevek posameznih skupin reguliranih cen k inflaciji

Vir podatkov: SURS, ocena in preračuni avtorja.

5. Politika reguliranih cen

Po zmanjševanju razkoraka med nivojem prostih in reguliranih cen se je politika reguliranih cen v letu 2003 preusmerila k zagotavljanju njihove stabilne rasti. Politika reguliranih cen je bila med leti 1992–2003 usmerjena predvsem k zmanjševanju razlike med nivojem reguliranih in prostih cen. Vlada je z omogočanjem hitre rasti reguliranih cen dosegla, da se je njihov nivo približal ravni cen, ki so se oblikovale prosto, ter ravni cen primerljivih proizvodov in storitev v državah EU. Hkrati pa je vlada izvajala postopno liberalizacijo cen v panogah, kjer je bila vzpostavljena zadostna stopnja konkurence, kar je privedlo do zmanjšanja deleža reguliranih cen. Po letu 2000 je vlada pričela z ustanavljanjem neodvisnih regulatornih institucij in uvajanjem regulacije cen s pomočjo avtomatizmov, kar je omogočilo postopno preusmeritev pozornosti politike reguliranih cen k zagotavljanju stabilne rasti le-teh.

Primerjava nivoja reguliranih cen blaga v Sloveniji s povprečjem v državah EU_25 ne kaže njihovega relativnega zaostajanja. V tabeli 2 so prikazane primerjave pomembnejših (glede na delež v indeksu cen) reguliranih cen v Sloveniji s povprečnimi cenami v državah EU v prvem polletju leta 2004. Primerjave kažejo, da so v letu 2004 maloprodajne cene tekočih goriv za prevoz in ogrevanje glede na posamezno vrsto dosegle med 80% in 87% povprečne cene v EU, medtem ko je po zadnjih razpoložljivih podatkih Eurostata bruto domači proizvod na prebivalca, izražen po kupni moči, znašal 77% povprečja EU. Primerjava cen tekočih goriv za prevoz in ogrevanje pred obdavčitvijo pokaže, da so cene v Sloveniji še bliže povprečju v EU, kar na eni strani odraža odvisnost Slovenije od cen nafte na svetovnem trgu, na drugi pa relativno nizko obdavčitev tekočih goriv za prevoz in ogrevanje⁵. Na podlagi teh primerjav je mogoče sklepati, da so cene tekočih goriv v Sloveniji primerljive s cenami v EU. Podobne razmere prevladujejo tudi na trgih drugih energentov, za katere ne moremo trditi, da bi bilo nadaljnje prilagajanje nivoja cen ekonomsko upravičeno, tako glede relativnega zaostajanja za povprečnimi cenami v EU kot glede primerjave z nivojem bruto domačega proizvoda po kupni moči.

Večji zaostanek za povprečnim nivojem cen v EU je značilen za cene storitev, ki so pod različnimi oblikami regulacije. Nivo cen tako značilno odstopa od povprečja v EU pri cenah osnovnih komunalnih storitev. Večje odstopanje je posledica dejstva, da oblikovanje cen osnovnih komunalnih storitev v pretežni meri ni odvisno od eksogenih dejavnikov in zato odraža relativno nižji nivo cen storitev v Sloveniji

Po zmanjševanju razkoraka med nivojem prostih in reguliranih cen se je politika reguliranih cen v letu 2003 preusmerila k zagotavljanju njihove stabilne rasti

Tabela 2: Primerjava cen pomembnejših (glede uteži v indeksu reguliranih cen) reguliranih proizvodov in storitev v Sloveniji s povprečnimi cenami v EU

Proizvod / storitev	primerjava s povprečjem v EU
Tekoča goriva za prevoz in ogrevanje	80%–87%
Električna energija za gospodinjstva	83%
Plin	59%–78%
Osnovne komunalne storitve*	50%–60%
BDP na osebo, po SKM**	77% (2003)

Vir podatkov: SURS, Statistične informacije: Energetika, 13.oktober 2004, št.13.

Opombe: *ocena avtorja na podlagi različnih virov; **Eurostat, BDP na osebo po SKM, začasni podatek za leto 2003.

⁵ Vlada je v letu 2004 nadaljevala z acikličnim prilagajanjem trošarin na tekoča goriva za prevoz in ogrevanje in s tem blažila prenos nihanj cen nafte na svetovnem trgu na domače cene.

kot v povprečju držav EU. Poleg tega pa je razlog za odstopanje tudi nedorečenost sistema nadzora cen po prenosu pristojnosti za njihovo oblikovanje na novoustano-
vljene občine. Enaki razlogi so privedli tudi do zaostajanja nivoja cen ostalih storitev,
ki so pod različnimi oblikami regulacije, in skupaj predstavljajo približno petino
reguliranih cen.

*Po letu 2000 je vlada spremenila ključne usmeritve na področju politike
reguliranih cen. Po letu 2000 je vlada pričela z ustanavljanjem neodvisnih
regulatornih institucij, ki so med drugim pristojne tudi za regulacijo cen, pri preostalih
reguliranih cenah pa je pričela s postopnim uvajanjem regulacije cen s pomočjo
avtomatizmov, ki zagotavljajo skladno gibanje reguliranih cen z njihovimi ključnimi
imputi (predvsem na področju energentov, kjer so cene določene pretežno eksogeno).
V letu 2002 pa je spremenila tudi ključne usmeritve politike reguliranih cen, saj je
politiko reguliranih cen usmerila k stabilizaciji rasti reguliranih cen v višini, ki naj ne
bi preseгла rasti prostih cen. S tem je podprla ukrepe, namenjene postopnemu
zniževanju inflacije na nivo, ki bi bil skladen z maastrichtskim kriterijem glede inflacije.*

*Neodvisne regulatorne agencije so omogočile umestitev regulacije cen v širši
okvir regulacije panoge. Poglavitna naloga ustanovljenih regulatornih agencij je
regulacija trga na področju telekomunikacijskih in poštnih storitev ter energije. V
okvir teh pristojnosti agencij pa spada tudi regulacija cen v naštetih panogah, kar
omogoča, da je regulacija teh cen umeščena v širši kontekst regulacije posamezne
panoge.*

*Uvedba modelov pa je omogočila hitrejšo odzivnost reguliranih cen na
spremembe cen na svetovnih trgih. Uvedba modelov za določanje cen energentov
(tekočih goriv za prevoz in ogrevanje, zemeljskega plina in daljinske energije za
ogrevanje) je omogočila, da se te cene promptno prilagajajo spremembam cen
energentov na svetovnih trgih. S tem je vlada zmanjšala distorzije, do katerih je
prihajalo v času, ko so se cene energentov spreminjale na podlagi vsakokratnega
dogovora med vlado in ponudniki storitev.*

*Za leto 2003 je vlada sprejela usmeritev, da dodatno izenačevanje nivojev
reguliranih cen ni več potrebno in stabilizirala njihovo rast na nivoju rasti
prostih cen. Ključna usmeritev, ki je bila podlaga za pripravo Načrta uravnavanja
reguliranih cen (brez naftnih derivatov) za leto 2003 ter Načrta povišanja reguliranih
cen v letih 2004 in 2005, je bila stabilizacija stopenj rasti reguliranih cen na nivoju, ki
ne bi presegel rasti cen, ki se oblikujejo prosto. Zaradi dosežene stopnje konvergence
cen reguliranih cen s primerljivimi cenami v tujini je vlada sprejela usmeritev, da
njihova relativno hitrejša rast ni več upravičena, hkrati pa še vedno dopušča možnost,
da rast posameznih reguliranih cen odstopa od tako določenega cilja. Ob ugodnih
zunanjih vplivih je rast reguliranih cen v letu 2003 tako prvič v opazovanem obdobju
zaostajala za rastjo cen, ki se oblikujejo prosto. Ob doslednem izvajanju načrta in
ob odsotnosti šokov iz mednarodnega okolja je namreč medletna rast reguliranih
cen decembra 2003 znašala 4.0% in tako za 0.7 odstotne točke zaostajala za rastjo
cen, ki se oblikujejo prosto.*

*Vlada je ohranila restriktivne usmeritve na področju politike cen tudi v letu
2004, vendar osnovni cilj (zagotoviti skladno rast reguliranih cen z rastjo
prostih cen) za razliko od leta 2003 ni bil dosežen. Razlog za hitrejšo rast
reguliranih cen (njihovo povišanje je v letu 2004 znašalo 9.0%, rast prostih cen pa
2.1%) je bil predvsem posledica zunanjih dejavnikov, saj so višje cene nafte oziroma
tekočih goriv za prevoz in ogrevanje prispevale 71% skupnega povišanja reguliranih
cen. Hkrati je bila višja od načrtovane tudi rast cen osnovnih komunalnih storitev*

**Takšne
usmeritve so se
ohranile tudi v
letu 2004**

(zaradi česar je bil prispevek k inflaciji za 0.1 odstotne točke višji od načrtovanega), počasnejša od načrtovane pa je bila rast ostalih reguliranih cen, zaradi česar je bil prispevek le-teh k inflaciji nižji za 0.2 odstotne točke. Na drugi strani pa je bila rast cen, ki se oblikujejo prosto, nižja od pričakovane. Rast prostih cen je v letu 2004 znašala 2.1%, kar je bilo predvsem posledica dveh sprememb, povezanih z vstopom Slovenije v EU:

- stabilizacije tečaja tolarja konec junija 2004, kar je bilo približno pol leta pred datumom, ki je bil uporabljen kot predpostavka ob pripravi načrta povišanja reguliranih cen;
- učinkov sprememb trgovinskih režimov, ki so bili na zgornji meji pričakovanega intervala ob pripravi načrta povišanja reguliranih cen.

Zaradi takšne rasti prostih cen je bilo doseženo povišanje ostalih reguliranih cen, sicer skladno z načrtovanim, relativno slabši rezultat, saj je ponovno presevalo rast cen, ki se oblikujejo prosto.

Do predvidenega prevzema evra v letu 2007 bo vlada nadaljevala s sedanjimi usmeritvami na področju regulacije cen. Kljub postopnemu zniževanju inflacije v zadnjih letih je ta ob koncu leta 2004 še vedno znašala 3.6%, medtem ko je vrednost maastrichtskega kriterija decembra 2004 znašala 2.2%. Za izpolnitev kriterija v letu 2006 je zato potrebno po sedaj razpoložljivih podatkih in napovedih inflacijo znižati še za približno 1.5 odstotne točke. Za dosego tega cilja bo vlada nadaljevala z izvajanjem restriktivnih politik, tudi na področju reguliranih cen. Njihova rast v letu 2005 tako naj ne bi preseгла 1.6% oziroma naj bi bila skladna s predvideno rastjo cen, ki se oblikujejo prosto. Pri tem pa ostaja primarni cilj vlade na področju reguliranih cen dokončanje strukturnih reform in s tem zagotovitev delovanja tržnih mehanizmov, ki bodo zmanjšali potrebo po regulaciji cen.

6. Vpliv regulacije cen na poslovanje reguliranih dejavnosti

Podrobna analiza poslovanja ponudnikov blaga in storitev, ki so pod različnimi oblikami regulacije, zaradi metodoloških omejitev ni možna

Podrobna analiza poslovanja ponudnikov blaga in storitev, ki so pod različnimi oblikami regulacije, zaradi metodoloških omejitev ni možna. Učinke regulacije cen na poslovanje podjetij, ki zagotavljajo te proizvode in storitve, je mogoče analizirati na podlagi podatkov iz bilanc stanja in uspeha teh gospodarskih družb. Vendar podatki o poslovanju gospodarskih družb temeljijo na organizacijskem principu, kar pomeni, da so gospodarske družbe razvrščene po dejavnostih glede na svojo prevladujočo dejavnost. Ker posamezne gospodarske družbe, ki ponujajo proizvode in storitve, ki so pod različnimi oblikami regulacije, v večini primerov ne ponujajo samo teh proizvodov in storitev, iz njihovih enotnih zaključnih računov ni mogoče oceniti uspešnosti posameznih segmentov poslovanja.

Poleg tega so na rezultate poslovanja značilno vplivali številni enkratni dogodki. Zaradi spremembe računovodskih standardov v letu 2001 podatki za leta 1995–2001 niso primerljivi s kasnejšimi podatki. Poleg tega je bilo leta 2001 opravljeno prevrednotenje vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev v družbah elektrogospodarstva in premogovništva. V opazovanem obdobju je prišlo tudi do več reorganizacij dejavnosti, ki ponujajo regulirane proizvode in storitve (na primer na področju komunalnih dejavnosti). Tudi zaradi teh omejitev podrobnejši sklepi o vplivu regulacije cen na poslovanje ponudnikov niso mogoči.

Kljub naštetim zadržkom pa lahko na podlagi analize poslovanja podjetij zaključimo, da restriktivnejše usmeritve politike reguliranih cen niso ključno vplivale na poslovne rezultate teh podjetij. Za leta 1995–2003 lahko, na podlagi poslovnih rezultatov podjetij, ki ponujajo blago in storitve, katerih cene so pod različnimi oblikami regulacije, povzamemo:

- distribucija električne energije je v večini analiziranega obdobja, od leta 1995 do leta 2002, poslovala z izgubo. V letu 2003 pa je pet največjih podjetij v panogi izkazalo preko dve milijardi tolarjev dobička;
- dejavnost trgovine s tekočimi gorivi (podatki za tri največje družbe skupaj) je vsa leta obravnavanega obdobja, z izjemo 1999, poslovala z dobičkom;
- dejavnost prenosa zemeljskega plina (družba Geoplin) je v celotnem obdobju izkazovala dobiček, ki je v obdobju 1995–1999 postopoma naraščal, v letu 2000 pa se je še posebej okrepil in je tudi v naslednjih treh letih ostal relativno visok;
- dejavnost oskrbe z daljinsko energijo za ogrevanje (pet največjih družb ter Termoelektrarna-toplarna Ljubljana) je v obravnavanih letih večinoma poslovala z izgubo, razen v letih 1995, 2001 in 2003. Dobiček v letu 2003 je znašal približno 2.5 milijarde tolarjev;
- dejavnost zbiranja, čiščenja in distribucije vode je vse do leta 2001 poslovala z izgubo (največja v letu 2000), v zadnjih dveh letih pa z majhnim dobičkom;
- dejavnost deponij in odvoza odpadkov je vsa leta, razen leta 2000, poslovala z dobičkom;
- Slovenske železnice so večino obdobja poslovale z izgubo, razen v letih 1995 in 1998. Izguba se je močno povišala v letu 2002, v 2003 pa se je poslovni rezultat sicer izboljšal, vendar so poslovno leto ponovno zaključile z izgubo;

- Pošta Slovenije je v obdobju 1995–2003 poslovala izmenično z dobičkom in izgubo, začevši z dobičkom v letu 1995, v letu 2003 je tako izkazala relativno visok dobiček;
- ponudniki v dejavnosti telefonije (operater na fiksni omrežju z operaterji mobilnih omrežij) so v obdobju od leta 1995 do 2000 poslovali zelo uspešno, največji dobiček pa so dosegli v letu 1998. K negativnim poslovnim rezultatom sta v letih 2000–2002 največ prispevala nova operaterja v mobilni telefoniji, v letu 2003 pa je celotna panoga ponovno poslovala uspešno, z dobičkom.

Poslovni rezultati večine podjetij v omenjenih panogah se torej v letu 2003 v primerjavi s predhodnimi leti (ko je bila rast reguliranih cen višja) večinoma niso bistveno spremenili. Kljub pomanjkljivostim predstavljene analize podatkov lahko takšne rezultate pojasnimo z dvema spremembama, in sicer:

- hkrati z umirjanjem rasti reguliranih cen se je upočasnila tudi rast prostih cen oziroma cen inputov podjetij, ki ponujajo regulirane proizvode in storitve;
- podjetja so zaradi restriktivnejših usmeritev na področju politike reguliranih cen najverjetneje prilagodila tudi svoje stroške poslovanja oziroma izvedla racionalizacijo poslovanja.

Kljub temu ugotavljamo, da se poslovni rezultati večine podjetij v omenjenih panogah v zadnjih letih ne poslabšujejo

Literatura in viri

ATRP. Izjava o strategiji dela Agencije za telekomunikacije, radiodifuzijo in pošto Republike Slovenije. Pridobljeno 11.02.2005 na <http://www.apek.si/1pred/1a.html>

Akt o določitvi metodologije za obračunavanje omrežnine in metodologije za določitev omrežnine za elektroenergetska omrežja, Uradni list RS, št. 84/2004.

Načrt uravnavanja reguliranih cen (brez naftnih derivatov) za leto 2003, interno gradivo.

Načrt uravnavanja reguliranih cen za leti 2004 in 2005, interno gradivo.

Pravilnik o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov, Uradni list RS, št. 134/2003.

Statut Agencije za telekomunikacije, radiodifuzijo in pošto Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 77/2002.

Statistični urad Republike Slovenije, www.stat.si

Sklep o določitvi omrežnine za uporabo elektroenergetskih omrežij, Uradni list RS, št. 84/2004.

Uredba o listi blaga in storitev, za katere se uporabljajo ukrepi kontrole cen, Uradni list RS, št. 80/20000 in 17/2004.

Uredba o oblikovanju cen naftnih derivatov, Uradni list RS, št. 84/2004.

Uredba o določitvi najvišjih tarifnih postavk za prodajo električne energije, Uradni list RS, št. 39/2003.

Uredba o oblikovanju povprečne prodajne cene zemeljskega plina za dobavo tarifnim odjemalcem na prenosnem omrežju, Uradni list RS, št. 109/2002.

Uredba o predhodni prijavi cen komunalnih storitev, Uradni list RS, št. 43/2003.

Uredba o določitvi najvišjih cen prevoza potnikov po železnici v notranjem potniškem prometu, Uradni list RS, št. 62/2003.

Uredba o oblikovanju cen učbenikov, Uradni list RS, št. 39/2003.

Uredba o oblikovanju cen proizvodnje in distribucije pare in tople vode za namene daljinskega ogrevanja za tarifne uporabnike, Uradni list RS, št. 38/2004.

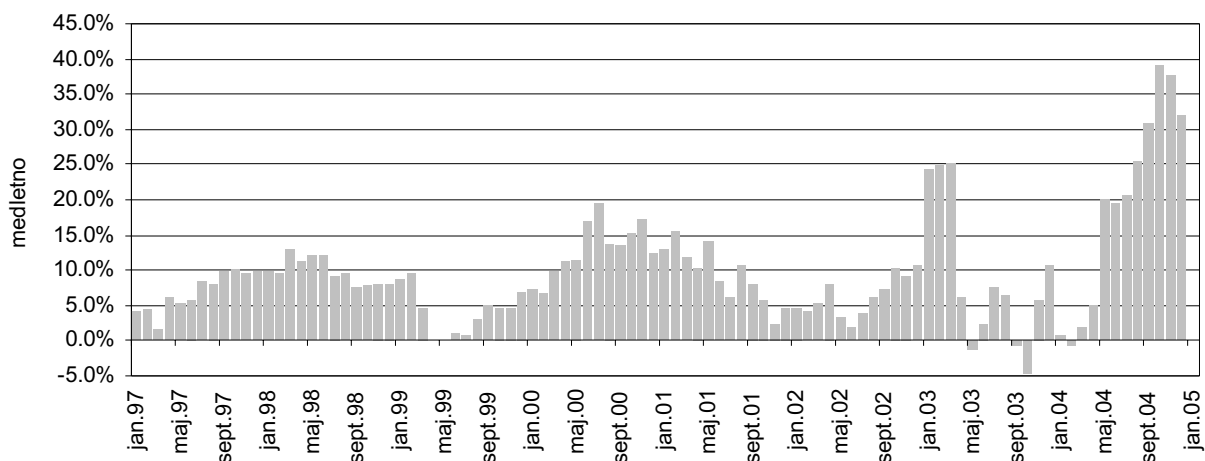
Zakon o javnih agencijah, Uradni list RS, št. 52/2002.

Zakon o kontroli cen, Uradni list RS, št. 63/1999.

Slikovna priloga

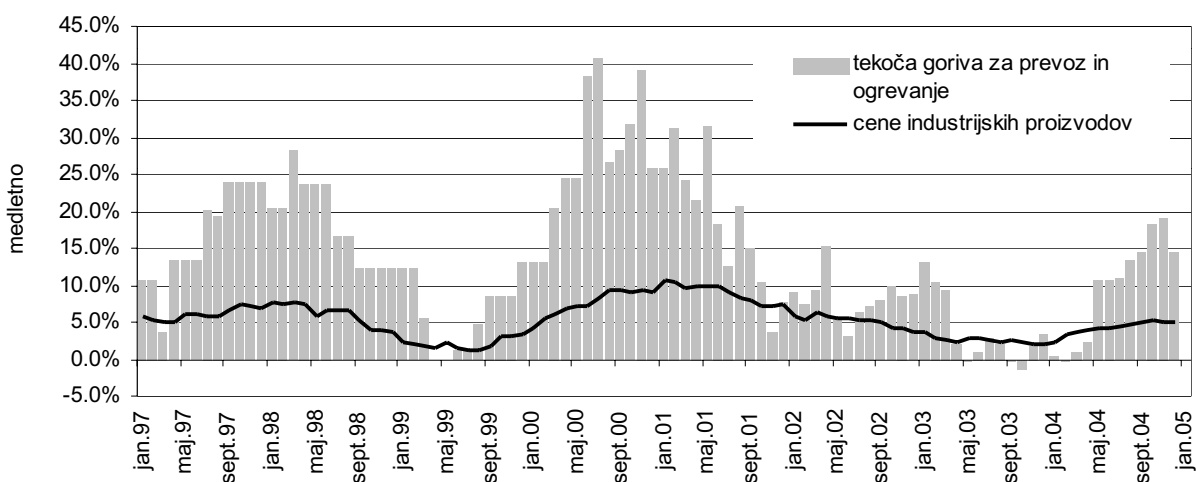

Slika 1: Prispevek cen tekočih goriv za prevoz in ogrevanje k inflaciji

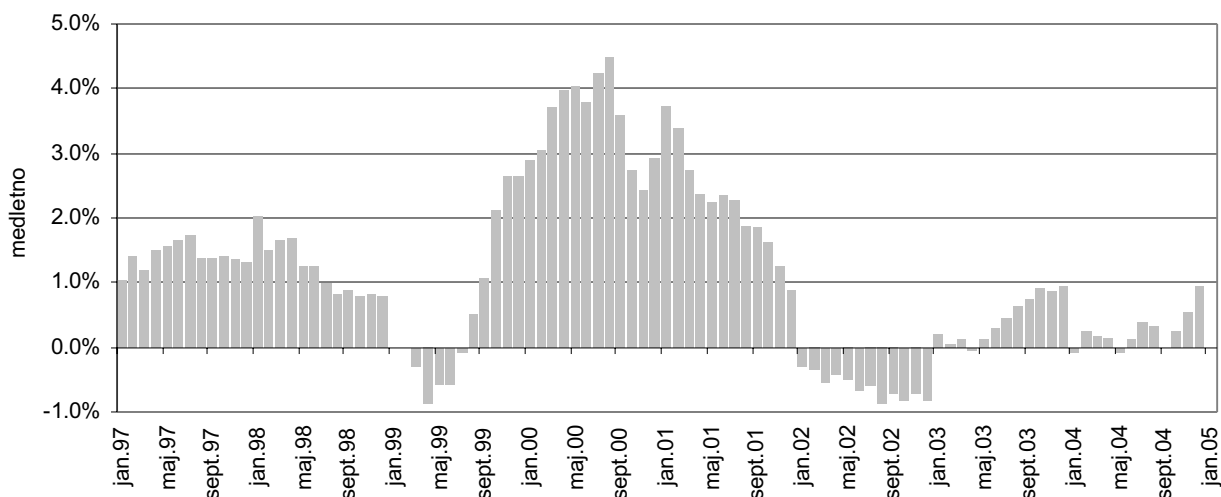
Vir podatkov: SURS, preračun in ocena avtorja.

Slika 2: Rast cen tekočih goriv za prevoz in ogrevanje in cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih

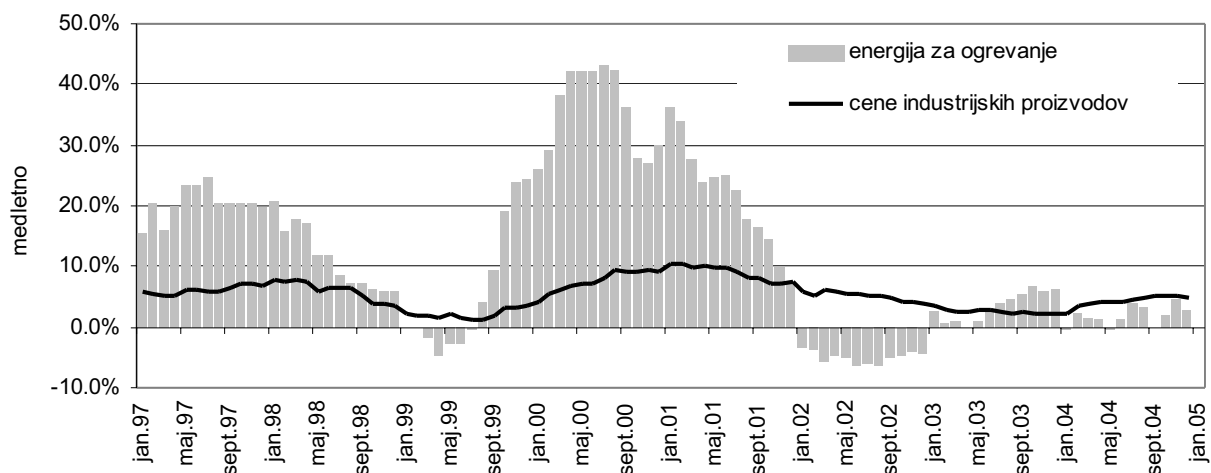
Vir podatkov: SURS, preračun in ocena avtorja.

Slika 3: Prispevek cen energije za ogrevanje k inflaciji

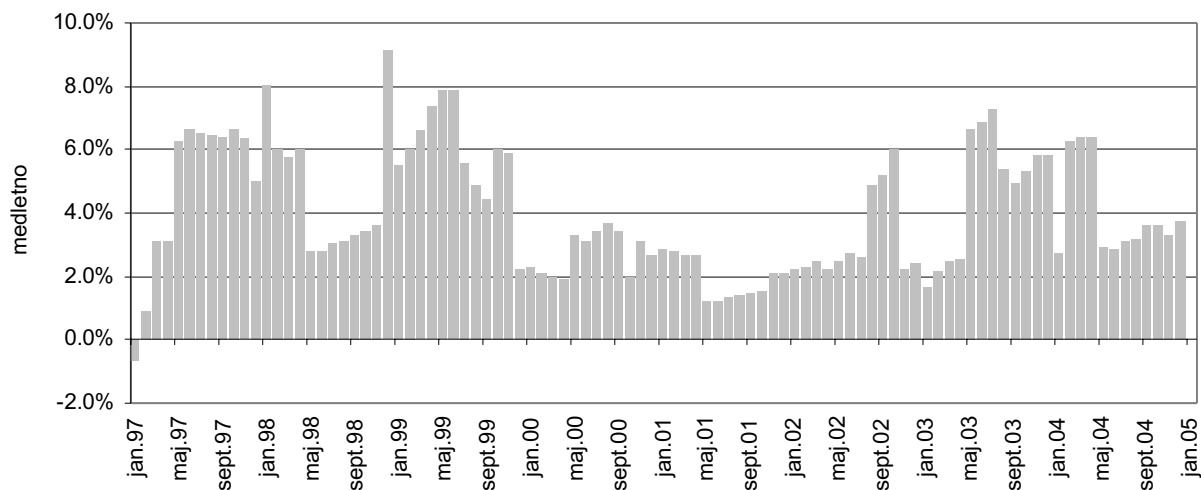
Vir podatkov: SURS, preračun in ocena avtorja.

Slika 4: Rast cen energije za ogrevanje in cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih

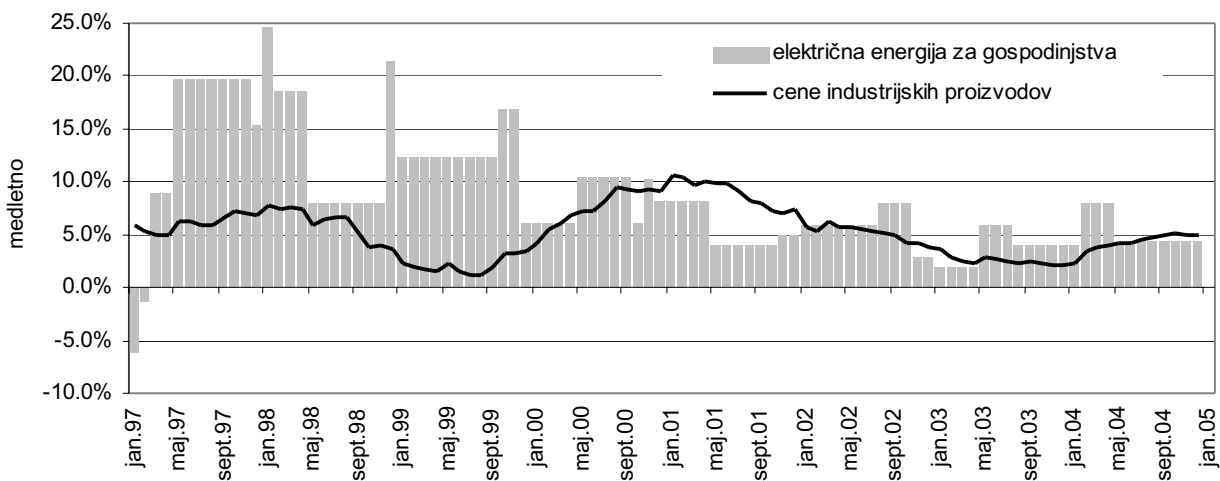
Vir podatkov: SURS, preračun in ocena avtorja.

Slika 5: Prispevek cen električne energije za gospodinjstvi odjem k inflaciji

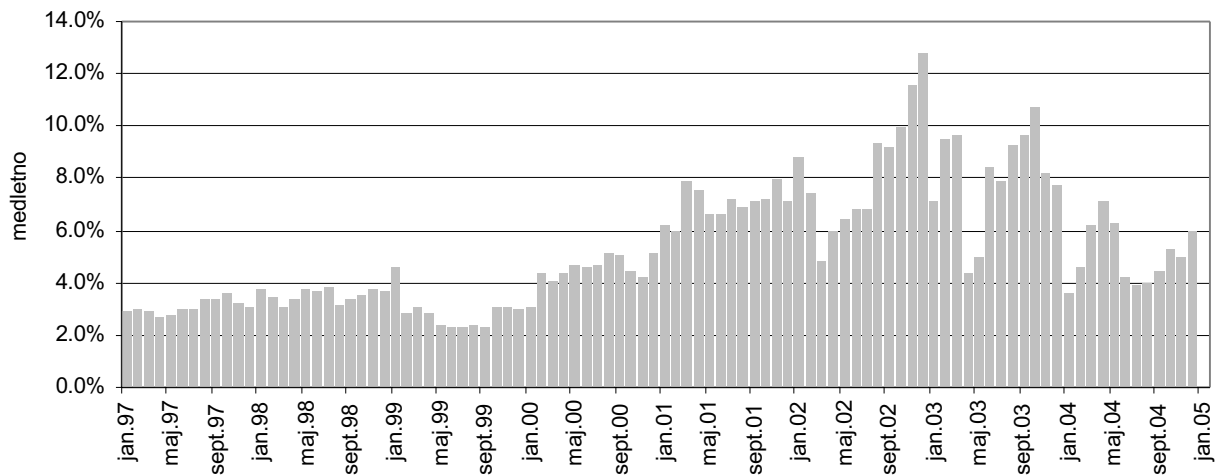
Vir podatkov: SURS, preračun in ocena avtorja.

Slika 6: Rast cen električne energije za gospodinjstvi odjem in cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih

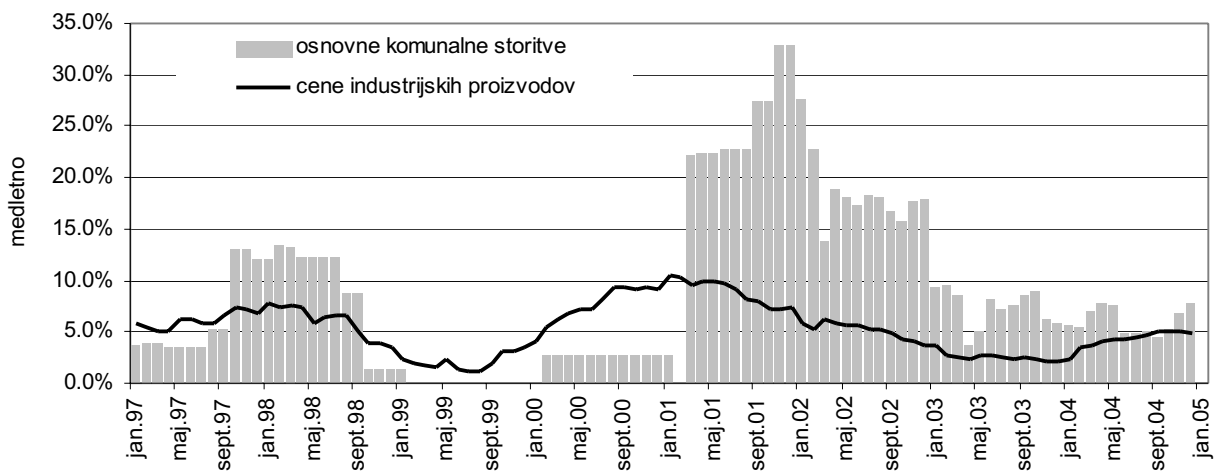
Vir podatkov: SURS, preračun in ocena avtorja.

Slika 7: Prispevek cen osnovnih komunalnih storitev k inflaciji

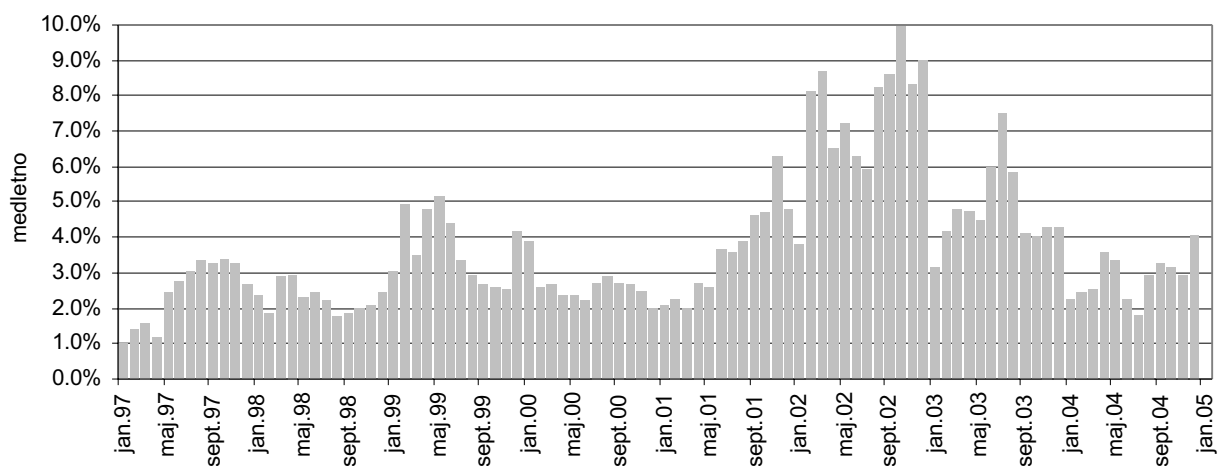
Vir podatkov: SURS, preračun in ocena avtorja.

Slika 8: Rast cen osnovnih komunalnih storitev in cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih

Vir podatkov: SURS, preračun in ocena avtorja.

Slika 9: Prispevek ostalih reguliranih cen k inflaciji

Vir podatkov: SURS, preračun in ocena avtorja.

Marjan Hafner

Vpliv cene nafte na inflacijo

Delovni zvezek 4/2005

Kazalo

Povzetek/Summary	41
1. Uvod	43
2. Teoretična izhodišča	44
2.1. Inflacija	44
2.2. Input-output analiza	45
2.3. Uporaba cen v input-output modelih	48
3. Analiza vpliva cene nafte na inflacijo v Sloveniji	51
3.1. Gibanje cene nafte in inflacije v Sloveniji in evro območju	51
3.2. Input-output analiza vpliva cene nafte na inflacijo	52
4. Zaključek	55
Literatura in viri	56
Podatkovna priloga	57

Povzetek

V zadnjem času se kot eden izmed poglobitvenih inflacijskih dejavnikov omenja nafta, ki na svetovnih borzah dosegla rekordne cene zadnjih nekaj let. V članku smo s pomočjo input-output tabel ocenili, kakšen je bil v Sloveniji celoten prispevek cene nafte k inflaciji v obdobju od leta 2000 do leta 2004. Prednost metode je, da upošteva tudi učinke rasti cene nafte na cene proizvodov drugih sektorjev in tako oceni celoten učinek na cene, ki je posledica dražje nafte.

Ocene input-output modela so pokazale, da 100-odstotna rast cene nafte prispeva k inflaciji v Sloveniji približno 5 odstotnih točk. Rezultati so skladni s pričakovanji, saj so bile modelske ocene (z izjemo leta 2002) višje od neposrednih prispevkov, ocenjenih z indeksom cen življenjskih potrebščin (CPI-jem). Razlika med ocenami in neposrednimi prispevki pa se je med posameznimi leti precej razlikovala. Razlog za takšna odstopanja od pričakovanj gre verjetno iskati v oblikovanju cen naftnih derivatov, ki so še vedno pod regulacijo, deloma pa tudi v uporabi input-output tabele iz leta 2001 (za leta 2002, 2003 in 2004), ki najverjetneje nekoliko odstopa od strukture proizvodnje v tekočem obdobju. Model nam pokaže, da je rast cene nafte na cene najbolj vplivala neposredno preko rasti cen proizvodov sektorja koks, naftni derivati in jedrsko gorivo, ki so predstavljale približno dve tretjini celotnega prispevka, tretjina pa odpade na rast cen ostalih proizvodov, ki je posledica višje cene nafte. Relativno majhno odzivnost cen v ostalih sektorjih na spremembo cene nafte lahko pripišemo nizkemu deležu materialnih stroškov za nakup proizvodov sektorja koks, nafta in jedrsko gorivo.

Ključne besede: input-output analiza, nafta, inflacija.

Summary

Recently oil prices have reached some of their historically highest levels in world stock markets and have often been mentioned as one of the main drivers of inflation. In this paper, using input-output tables we estimate the total contribution of oil prices to inflation in Slovenia in 2000-2004. The advantage of this method is that it takes into account the effects of oil price rises on product prices in other sectors, thereby estimating the overall effect on prices resulting from higher oil prices.

The estimates obtained by the input-output model indicate that a 100% rise in oil price contributes approximately 5 percentage points to inflation in Slovenia. The results are in line with the expectations: the model-based estimates were (except for 2002) higher than the contributions estimated by the consumer price index (CPI). The difference between the estimates and actual contributions varied considerably in the analysed years. Such deviations from the expectations can mainly be attributed to the shaping of petroleum product prices that are still under regulation, and partly also to the use of the input-output table from 2001 (for 2002 and 2003) which probably deviates slightly from the output structure in the current period. The model shows that oil price rises had the largest impact directly through the price rises of coke, petroleum products and nuclear fuel, which accounted for approximately two-thirds of the total contribution to inflation, while the final third came from the price rises of other products as a result of higher oil prices. The relatively small sensitivity of prices in other sectors to oil price changes can be explained by their low share of material costs for purchases of products produced by the coke, petroleum products and nuclear fuel sectors.

Key words: input-output analysis, oil, inflation.

1. Uvod

Stabilnost cen je (poleg gospodarske rasti, fiskalnega ravnovesja, zunanjetrgovinskega ravnovesja in zaposlenosti) eden izmed temeljnih ciljev makroekonomske politike. Za normalno delovanje celotnega gospodarstva je tako bistveno, da so makroekonomske politike usklajene tako, da delujejo neinflatorno ter ohranjajo inflacijo na stabilno nizki ravni.

V zadnjem času se kot eden izmed poglavitnih inflacijskih dejavnikov omenja nafta, ki na svetovnih borzah dosega rekordne cene zadnjih nekaj let in je bila leta 2004 skoraj trikrat dražja kot leta 1998. Gibanje cene nafte je v preteklosti povzročilo že obilo preglavic nosilcem makroekonomskih politik, ki so z različnimi ukrepi skušali blažiti posledice visokih cen nafte, ki imajo stagflacijski učinek, saj višja, kot je cena nafte, višji so stroški proizvodnje, kar povzroča pritiske na rast cen in znižuje gospodarsko rast. Do večjih naftnih kriz je prišlo predvsem v 70-ih in 80-ih letih, ko je cena nafte drastično porasla in precej ohromila svetovno gospodarstvo. Po teh krizah se je pričelo prestrukturiranje gospodarstev v smislu bolj smotrne izrabe energije, kar naj bi zmanjšalo odvisnost gospodarstva od nafte in tako zmanjšalo odzivnost na naftne šoke. Seveda pa cene nafte nimajo enakega učinka na gospodarstva različnih držav in ne moremo trditi, da bo visoka cena nafte enako prizadela na primer Slovenijo in Nemčijo. Kakšen bo dejanski vpliv na inflacijo, je odvisno od več dejavnikov. Prvi in najpomembnejši je delež naftnih derivatov v indeksu cen življenjskih potrebščin (v nadaljevanju CPI-ju). Drugi dejavniki, ki jih ne smemo zanemariti, pa se nanašajo na strukturo gospodarstva in učinkovito izrabo energije. V Sloveniji so v letu 2004 cene naftnih derivatov k celotni inflaciji neposredno prispevale eno odstotno točko, kar predstavlja dobro četrtno inflacije v tem obdobju, ki je bila v letu 2004 na ravni 3.6% (SURS). Brez prilagajanja trošarin pa bi bil ta prispevek za približno 0.2 odstotne točke nižji.

V preteklosti je bilo narejenih že več empiričnih študij, ki so z različnimi metodami analizirale vpliv cene nafte na inflacijska gibanja (npr. Kula (1998), Berument in Tapcy (2000), LeBlanc in Chinn (2004)). V prispevku bomo na podlagi input-output analize ugotavljali vpliv cene nafte na raven cen v Sloveniji. V drugem poglavju se bomo zato najprej dotaknili splošnih dejstev o inflaciji in teoretičnih izhodišč o uporabi input-output tabel pri analizi gibanja cen, v tretjem poglavju pa bomo s pomočjo input-output modela ocenili vpliv cene nafte ter analizirali, kakšne posledice so imele različne ravni cen nafte v obdobju od leta 2000 do leta 2004¹ na raven cen v Sloveniji. Obenem pa bo podana primerjava med vplivom cene nafte na cene v Sloveniji, ocenjenim na podlagi input-output modela in preko indeksa cen življenjskih potrebščin.

Stabilnost cen je eden izmed temeljnih ciljev makroekonomske politike

V Sloveniji so v letu 2004 cene naftnih derivatov k celotni inflaciji neposredno prispevale eno odstotno točko

¹ Zadnja input-output tabela je iz leta 2001, zato ocene za leta 2002 do leta 2004 temeljijo na predpostavki, da v teh letih ni prišlo do bistvenih sprememb v strukturi proizvodnje. To predpostavko lahko utemeljimo tudi s tem, da v input-output modelu za leti 2000 in 2001 enako povišanje cene nafte ne pripelje do bistveno drugačnih rezultatov.

2. Teoretična izhodišča

2.1. Inflacija

Inflacija pomeni splošen dvig cen in povzroča prerazdelitev dohodka ter izkrivljanje relativnih cen. Nastane lahko zaradi presežka povpraševanja nad ponudbo ali pa zaradi avtonomnega povišanja ene izmed stroškovnih postavk. Inflacija na dolgi rok naj ne bi imela vpliva na realne količine, saj se nominalne vrednosti povečujejo vzporedno z inflacijo. Za merjenje splošne ravni cen se uporablja metoda tehtanega povprečja cen, raven cen pa se izrazi s cenovnimi indeksi, s katerimi se tudi ponazarja gibanje inflacije skozi čas. Pri sestavljanju cenovnih indeksov se daje utež posameznim cenam dobrin (med katerimi so tudi cene naftnih derivatov) in storitev glede na njihov ekonomski pomen (Samuelson, Nordhaus, 2002, str. 407). Zlasti pomembno pa je dejstvo, da inflacija razvije notranjo vztrajnost, zato je njeno zniževanje izredno zahtevno.

Vpliv cene nafte na inflacijo je neposreden in posreden. O neposrednem vplivu govorimo v tistem delu, kjer je cena nafte zajeta v cenovnem indeksu, o posrednem vplivu pa govorimo takrat, ko se višja cena nafte odrazi pri rasti proizvodnih stroškov, kar povzroča pritiske na rast cen drugih proizvodov in storitev, zajetih v indeksu cen.

Nafta je najpomembnejši energetski vir, zato njena cena lahko pomembno vpliva na gibanje makroekonomskih kazalnikov. Razloge za visoke cene nafte gre iskati v hitri rasti povpraševanja, ki presega ponudbo. Kot glavni dejavnik rasti se pogosto omenja predvsem hitra rast azijskega gospodarstva². Na drugi strani pa je načrpana količina (ponudba) nafte močno odvisna tudi od gospodarsko-političnih razmer, ki vladajo v državah, kjer so pomembnejša nahajališča nafte. Te države imajo v okviru združenja OPEC precej visoko stopnjo monopolne moči in lahko z omejevanjem ponudbe bistveno vplivajo na ceno nafte na svetovnih trgih.

Seveda pa ne moremo trditi, da ima cena nafte enak vpliv na rast cen kateregakoli drugega gospodarstva. Kakšen bo vpliv, je odvisno od vsakega gospodarstva posebej. Pomembno je upoštevati tudi razlike v strukturi gospodarstva, saj velik del gospodarstva razvitih držav predstavljajo storitvene dejavnosti, ki niso energetsko intenzivne, na drugi strani pa v državah v razvoju prevladujejo panoge, ki so energetsko intenzivne, hkrati pa se tudi energetski viri ne izrabljajo učinkovito. Vpliv na ostale makroekonomske kazalnike pa ni vedno slab. Visoka cena nafte tako pozitivno vpliva na države izvoznice nafte, negativno pa na države uvoznice nafte. Deleži naftnih derivatov v CPI-ju se od države do države močno razlikujejo. Pomemben indikator odvisnosti gospodarstva od nafte je kazalec naftne intenzivnosti (oil intensity), ki kaže porabo nafte na enoto bruto domačega proizvoda. V prihodnje lahko pričakujemo, da se bo zaradi večjega izkoriščanja drugih energetskih virov pomen nafte zniževal³, tako se bo odzivnost gospodarstva na naftne šoke še dodatno zmanjšala.

Vpliv cene nafte na inflacijo je neposreden in posreden

Pri proučevanju vpliva nafte na inflacijo je pomembno upoštevati tudi strukturo gospodarstva

² Kitajska, ki predstavlja približno 7% svetovne porabe nafte, je v letu 2004 predstavljala 40% celotnega pričakovanega povečanja povpraševanja, ZDA (26%) pa so predstavljale 16% celotnega pričakovanega povečanja povpraševanja (Roubini, Setser, 2004, str. 8).

³ To ne pomeni, da se bo poraba nafte znižala, le njena rast bo počasnejša od rasti BDP, tako da se bo vrednost kazalca naftne intenzivnosti zmanjševala.

2.2. Input-output analiza

Input-output ali medsektorska analiza predstavlja pomembno teoretično področje in uporabno analitično orodje za temeljito analizo gospodarstva. Njen avtor je ameriški ekonomist ruskega rodu in Nobelov nagrajenec za ekonomijo leta 1974 Wassily Leontief. Input-output analiza temelji na input-output tabelah, ki nudijo relativno enostaven prikaz sektorske strukture nekega ekonomskega sistema.

Gospodarski krožni tok lahko razdelimo na tri faze, in sicer na (Lavrač et al., 1998, str. 9):

- proizvodnjo-ustvarjanje dohodka,
- razdelitev dohodka in
- potrošnjo.

Makroekonomski agregat, ki se pojavlja v vsaki izmed naštetih faz, je bruto domači proizvod (BDP), ki se tako lahko določi na tri različne načine (po proizvodni, dohodkovni in potrošni oz. izdatkovni metodi). Vse tri metode so združene v input-output tabeli (Strašek, Jagrič, 2004, str. 94).

Input-output tabela je matrični prikaz reprodukcijskih odvisnosti in proizvodno-potrošnih razmerij med sektorji, na katere je gospodarstvo razdeljeno. Glavni namen takšnega prikaza je (Strašek, Jagrič, 2004, str. 94):

- analiza proizvodne strukture,
- modeliranje,
- priprava analitičnih podlag za izdelavo začasnih računov s pomočjo ekstrapolacije in integracije različnih virov informacij.

Snovanje in uporaba input-output tabel temelji na treh predpostavkah (Štraser, 1995, str. 9; Babić, 1990, str. 2):

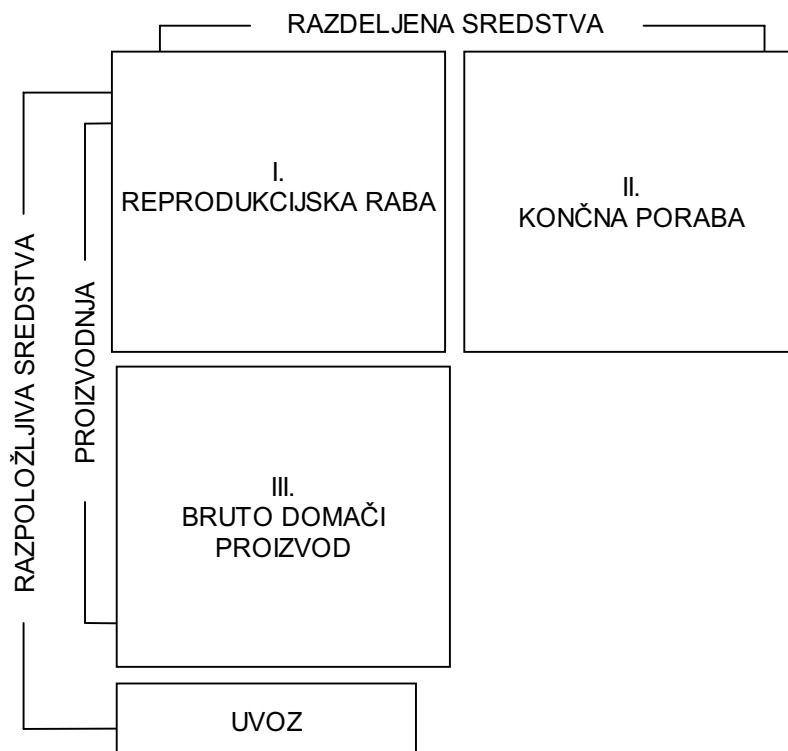
1. Vsak sektor proizvaja en sam proizvod s popolnoma enolično proizvodno strukturo, ki je stalna (neobčutljiva na spremembe v okolju) in določena eksogeno, z obstoječo tehnologijo. Ta predpostavka, ki jo imenujemo tudi predpostavka homogenosti proizvodnih sektorjev, je zlasti v časih večjih strukturnih sprememb zelo problematična. Iz te predpostavke izhaja, da so proizvodi posameznega sektorja med seboj popolni substituti.
2. Substitucija med proizvodi različnih sektorjev ne obstaja (predpostavka o enoznačnosti klasifikacije proizvodov posameznih sektorjev).
3. Vsi inputi posameznega sektorja so linearno odvisni od outputa sektorja, v katerem so potrošeni, kar pomeni, da je proizvodna funkcija sektorja linearna. V tem primeru govorimo o predpostavki proporcionalnosti modela. Pri tem je faktor te proporcionalnosti tehnični koeficient. Če se podvoji proizvodnja nekega sektorja, se podvoji tudi poraba vseh njegovih inputov. To linearno razmerje med inputi in outputi je določeno s tehnologijo, ki je v input-output sistemu eksogeno dana. Iz predpostavke proporcionalnosti modela izhaja, da so proizvodni faktorji med seboj popolnoma komplementarni, kar ponovno pomeni, da substitucija med proizvodi različnih sektorjev ni mogoča.

Input-output tabela prikazuje proizvodne tokove v sistemu. Sestavljena je iz treh kvadrantov, od katerih vsak prikazuje določeno ekonomsko aktivnost. V prvem kvadrantu so prikazani tokovi vmesne porabe po sektorjih, v drugem kvadrantu opazujemo končno potrošnjo, v tretjem pa primarno delitev bruto domačega proizvoda.

*Input-output
tabele nudijo
relativno
enostaven
prikaz sektorske
strukture
nekega
ekonomskega
sistema*

*Uporaba input-
output tabel
temelji na treh
predpostavkah*

Slika 1: Zgradba input-output tabele

Vir: Štraser, 1998, str. 10.

Osrednji del input-output tabele je prvi kvadrant, ki prikazuje reprodukcijsko porabo vseh panog

Osrednji del input-output tabele je prvi kvadrant, ki prikazuje reprodukcijsko porabo vseh panog na katere je gospodarstvo razdeljeno. Iz takšnega prikaza lahko razberemo velikost in strukturo proizvodnih odvisnosti med posameznimi sektorji. V drugem kvadrantu je prikazana struktura komponent končne potrošnje glede na izvore proizvodov in storitev. Tretji kvadrant pa prikazuje strukturo bruto domačega proizvoda po posameznih elementih primarnih vlaganj oziroma sestavo dodane vrednosti po sektorjih (Štraser, 1996, str. 10).

Glede na vpetost gospodarstva v mednarodno menjavo obstajata dve vrsti input-output tabel. Prva je input-output tabela za zaprto gospodarstvo, druga pa za odprto gospodarstvo, ki vključuje tudi podatke o uvozu. Pri vključevanju uvoznega dela v input-output tabelo je potrebno omeniti, da obstajata dva načina njegovega vključevanja v tabelo. Pri prvem so domači uvozni tokovi prikazani skupaj, pri drugem pa ločeno. Razlika med tema metodama je predvsem v tem, da se pri drugi metodi uvoz podrobneje deli na sektorje, v katerih so uvozne dobrine potrošene, in na posamezne komponente končne potrošnje, za kar je v input-output analizi potrebna dodatna tabela, ki jo sestavljata le I. in II. kvadrant. Zaradi podrobnejšega zajemanja podatkov je ta metoda primernejša za temeljitejšo analizo gospodarskih gibanj. Ker je slovensko gospodarstvo majhno in odprto ter vsa nafta izvira iz izvoza, se bomo osredotočili na primer input-output tabele za odprto gospodarstvo.

Osnovo za proučevanje input-output modelov predstavlja tehnološka matrika

Osnovo za proučevanje input-output modelov predstavlja tehnološka matrika, ki jo sestavljajo tehnični koeficienti a_{ij} , in pomeni povprečno porabo proizvodnje i -tega sektorja na enoto proizvoda j -tega sektorja. Vrednost tehničnega koeficienta osnovne tehnološke matrike je določena kot:

$$a_{ij} = \frac{x_{ij}}{X_j}$$

Tabela 1: Input-output tabela skupnih tokov odprtega gospodarstva

Sektor	REPRODUKCIJSKA PORABA					Skupaj	FINALNA PORABA				IZVOR VREDNOSTI PROIZVODNJE		
	1	2	...	j	...		n	Osebna in javna (C)	Investicijska (I)	Izvoz (E)	Agregatna (Y)	Proizvodnja	Uvoz
1	x_{11}	x_{12}	...	x_{1j}	...	x_{1n}	C_1	J_1	E_1	Y_1	X_1	U_1	$X_1 + U_1$
2	x_{21}	x_{22}	...	x_{2j}	...	x_{2n}	C_2	J_2	E_2	Y_2	X_2	U_2	$X_2 + U_2$
⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮
i	x_{i1}	x_{i2}	...	x_{ij}	...	x_{in}	C_i	J_i	E_i	Y_i	X_i	U_i	$X_i + U_i$
⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮
n	x_{n1}	x_{n2}	...	x_{nj}	...	x_{nn}	C_n	J_n	E_n	Y_n	X_n	U_n	$X_n + U_n$
Skupaj	$\sum_{i=1}^n x_{i1}$	$\sum_{i=1}^n x_{i2}$	...	$\sum_{i=1}^n x_{ij}$	...	$\sum_{i=1}^n x_{in}$	$\sum_i C_i$	$\sum_i J_i$	$\sum_i E_i$	$\sum_i Y_i$	$\sum_i X_i$	$\sum_i U_i$	$\sum_i (X_i + U_i)$
Amortizacija (O)	O_1	O_2	...	O_j	...	O_n	X_i – vrednost proizvodnje sektorja i (razdelitev)	X_j – vrednost proizvodnje sektorja j (formiranje)	x_{ij} – vrednost ustvarjene proizvodnje sektorja i za reprod. potrebe sektorja j	C_i – osebna in javna potrošnja proizvoda sektorja i	J_j – vrednost porabe proizvoda sektorja i za bruto investicije	E_i – vrednost izvoza sektorja i U_j – vrednost uvoza sektorja i	D_j – presežek proizvoda v sektorju j
Sred. za zaposlene (W)	W_1	W_2	...	W_j	...	W_n							
Presežek proizvoda (V)	V_1	V_2	...	V_j	...	V_n							
BDP (D)	D_1	D_2	...	D_j	...	D_n							
Vrednost proizvodnje	X_1	X_2	...	X_j	...	X_n							

Vir: Jagrič, Srašek (2004), str. 103.

Pomemben element input-output analize predstavlja tudi matrika direktnih koeficientov BDP

Input-output tabele so lahko izražene v fizičnih, ali v denarnih enotah

Vsota stolpcev tehnološke matrike nam tako pove, kakšen je neposreden vpliv enote proizvodnje sektorja j na velikost proizvodnje celotnega gospodarstva. Definicija tehničnega koeficienta vključuje predpostavko o proporcionalnosti, kar pomeni, da se ne upoštevajo predpostavke o padajočih in naraščajočih donosih, temveč se upošteva predpostavka o konstantnih donosih. Tako se za dvakrat večjo proizvodnjo sektorja potrebuje dvakrat več inputov vseh sektorjev.

Podobno kot pri osnovni input-output tabeli se lahko tudi tehnološka matrika deli na domačo (koeficienti a_{ij}^d) in uvozno komponento (koeficienti a_{ij}^u). Koeficienti teh dveh matrik pa povedo, koliko enot proizvoda domačega sektorja i potrebujemo za enoto proizvodnje sektorja j oziroma koliko enot proizvoda tujega sektorja i potrebujemo za enoto proizvodnje sektorja j . S primerjavo tehnoloških matrik v različnih obdobjih lahko učinkovito ugotovljamo spremembe proizvodne strukture gospodarstva. V tem primeru lahko tehnični koeficient zapišemo kot:

$$a_{ij} = a_{ij}^d + a_{ij}^u$$

Tako lahko tudi tehnološko matriko zapišemo kot:

$$A = A^d + A^u$$

Pomemben element input-output analize predstavlja tudi matrika direktnih koeficientov BDP, ki kaže koliko BDP se v povprečju ustvarja na enoto proizvoda v sektorju j . Vrednost koeficienta pa lahko definiramo kot:

$$d_j = \frac{D_j}{X_j}$$

Ker vrednost BDP sektorja j lahko definiramo tudi kot vsoto amortizacije, sredstev za zaposlene in presežek proizvoda (glej tabelo 1), lahko izračunamo tudi direktne koeficiente posameznih komponent BDP.

S pomočjo tehničnih koeficientov in direktnih koeficientov bruto domačega proizvoda lahko napišemo enačbo strukture vrednosti ene enote proizvodnje sektorja j :

$$1 = \sum_{i=1}^n a_{ij}^d + a_{ij}^u + d_j \quad (j = 1, 2, \dots, n)$$

Struktura vrednosti enote proizvoda tako sestoji iz domače komponente, uvozne komponente in BDP-ja.

2.3. Uporaba cen v input-output modelih

Input-output tabele so lahko izražene v fizičnih enotah, ali pa v denarnih enotah. Če so uporabljene fizične enote, nam npr. tehnični koeficient $a_{ij} = 4$, pove, da za enoto proizvoda sektorja j porabimo 4 enote sektorja i . Ker so elementi v matrikah merjeni v različnih enotah, jih ni smiselno seštevati. V primeru, da ne gre za denarne

enote, je lahko vrednost tehničnih koeficientov večja od ena. V kolikor so v input-output model vključene tudi cene in ne samo količine, se input-output analizi odpirajo tudi široke možnosti proučevanja vpliva cen proizvodov posameznega sektorja na cene proizvodov ostalih sektorjev.

V input-output analizo cen so vključene naslednje pomembne predpostavke (Babić, 1990, str. 108):

1. Ponudba po spremembi cene ostane nespremenjena, kar ni povsem skladno z ekonomsko teorijo, ki pravi, da sprememba cene povzroči tudi spremembo ponudbe.
2. Naslednja izmed pomembnih predpostavk je tudi ta, da so koeficienti parcialne elastičnosti enaki 0, kar pomeni, da ni substitucije dražjih proizvodov s cenejšimi, kar je na kratek rok še smiselno.
3. Proizvodi posameznega sektorja so homogeni.

Spremembe cen v tekočem obdobju glede na bazno obdobje merimo z indeksom cen, ki ga dobimo tako, da vrednost proizvodnje v tekočem obdobju delimo z vrednostjo proizvodnje v baznem obdobju (uporabimo prvo predpostavko). To lahko zapišemo kot:

$$P_j = \frac{X_j^{(t)}}{X_j}$$

Indeks P_j pomeni merilo začetnega impulza rasti cen, ki je lahko posledica presežka povpraševanja nad ponudbo (demand-pull inflation), ali pa posledica eksogenega povečanja katerekoli stroškovne komponente (cost-push inflation) (Babić, 1990, str. 109).

Povišanje cen proizvodov posameznega sektorja povzroči rast stroškov vsem sektorjem, ki trošijo proizvode sektorja j . Višji stroški porabe proizvoda sektorja j v sektorju i tako znašajo:

$$P_j X_{ji}$$

Sektor lahko višje proizvodne stroške v celoti prenese na potrošnike, lahko pa tudi zniža svoj dohodek. Ali bo prenesel stroške na potrošnika in v kolikšni meri, je odvisno od elastičnosti povpraševanja. Bolj ko bo neelastično, v večji meri bo lahko višje stroške prenesel na potrošnike in obratno. V našem modelu bomo predpostavili, da je povpraševanje po naftnih derivatih popolnoma neelastično, kar ni daleč od dejanskega stanja, tako se lahko stroški v celoti prenesejo na potrošnike.

Vrednost proizvodnje sektorja lahko zapišemo kot (Babić, 1990, str. 110):

$$P_j X_j = \sum_{i=1}^n P_i X_{ij}^d + \sum_{i=1}^n P_i^u X_{ij}^u + z_j D_j \quad (j = 1, 2, \dots, n)$$

Če delimo zgornjo enačbo z X_j , dobimo:

$$P_j = \sum_{i=1}^n P_i a_{ij}^d + \sum_{i=1}^n P_i^u a_{ij}^u + z_j d_j \quad (j = 1, 2, \dots, n)$$

V modelu smo predpostavili, da je povpraševanje po naftnih derivatih popolnoma neelastično

V matrični obliki lahko enačbo zapišemo:

$$p = pA^d + p^u A^u + z\hat{d}$$

kjer je:

p – vektor indeksov spremembe cen domačih proizvodov,

p^u – vektor indeksov spremembe cen uvoženih proizvodov,

z – vektor indeksov spremembe BDP,

A^d – domača komponenta tehnološke matrike,

A^u – uvozna komponenta tehnološke matrike,

$\hat{d}$ – diagonalna matrika direktnih koeficientov BDP.

Iz zgornje enačbe dobimo vektor domačih cen:

$$p = (p^u A^u + z\hat{d})(I - A^d)^{-1}$$

Produkt zgornje enačbe je:

$$p = p^u A^u (I - A^d)^{-1} + z\hat{d}(I - A^d)^{-1}$$

Ker so vrednosti matrik A^u , A^d , I in $\hat{d}$ konstantne, lahko vrednosti njihovih produktov nadomestimo z G in H . Tako dobimo:

$$p = p^u G + zH$$

Zgornja enačba jasno kaže, da je raven domačih cen odvisna od spremembe uvoznih cen in komponente spremembe koeficientov BDP.

3. Analiza vpliva cene nafte na inflacijo v Sloveniji

V Sloveniji je inflacija med makroekonomskimi kazalniki eden bolj perečih problemov, saj le-ta dosega precej višjo raven kot v večini ostalih državah članicah EU⁴. Slovenija je v obdobju od osamosvojitve relativno hitro prešla iz hiperinflacije do inflacijske stopnje, ki je bila nižja od 10%. Po letu 1999 pa se je proces zniževanja inflacije precej upočasnili. Zniževanje pa so zopet pospešile priprave na vstop Slovenije v EU in vstop v čakalnico za prevzem evra (ERM II), ki kot enega izmed pogojev za prevzem skupne valute v Maastrichtski pogodbi zahteva tudi izpolnjevanje inflacijskega kriterija. Tako inflacija v dotični državi ne sme presežati za več kot 1.5 odstotne točke povprečja treh držav z najboljšimi rezultati⁵ na področju stabilnosti cen. Zniževanje inflacije se je v letu 2004 nadaljevalo, kljub temu da so cene nafte bile na eni izmed najvišjih ravni zadnjih nekaj let.

3.1. Gibanje cene nafte in inflacije v Sloveniji in evro območju

Pri analizi gibanja cene nafte in slovenske inflacije naj omenimo, da primerjavo otežujeta dva dejavnika:

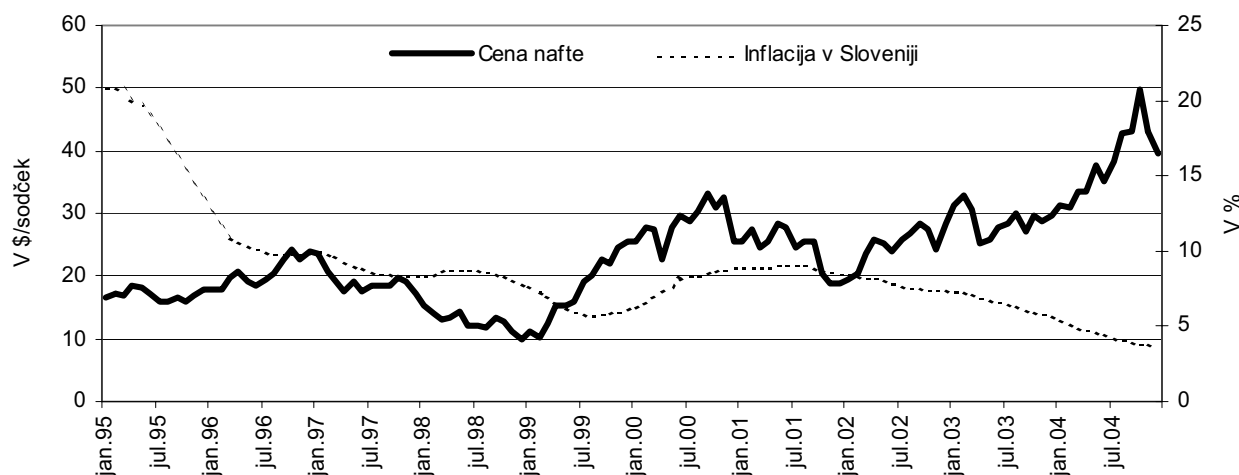
1. Do leta 2000 je bilo določanje cen naftnih derivatov popolnoma v pristojnosti vlade, ki pa ni vedno spreminjala cene popolnoma skladno z gibanjem cen naftnih derivatov na svetovnih borzah.
2. Od leta 2003 je vlada visoke cene nafte blažila z acikličnim prilagajanjem trošarin .

Na grafu 1 lahko vidimo, da v obdobju od začetka leta 1995 do konca leta 2004 ni bilo močne povezave med gibanjem inflacije in ceno nafte. Inflacija je bila v primerjavi z razvitimi državami na visoki ravni, kasneje pa se je pričela postopoma zniževati. Z gotovostjo pa lahko trdimo, da je bilo od druge polovice leta 2002 gibanje slovenske inflacije in cene nafte divergentno.

Graf 2 kaže, da je vrednost korelacijskega koeficienta v obdobju od začetka leta 1996 do konca leta 2004 nihala med 0.70 in -0.80. Razpon nihanja je zelo velik,

V obdobju od začetka leta 1995 do konca leta 2004 ni bilo močne povezave med gibanjem inflacije in ceno nafte

Graf 1: Gibanje cene nafte vrste brent in inflacije v Sloveniji

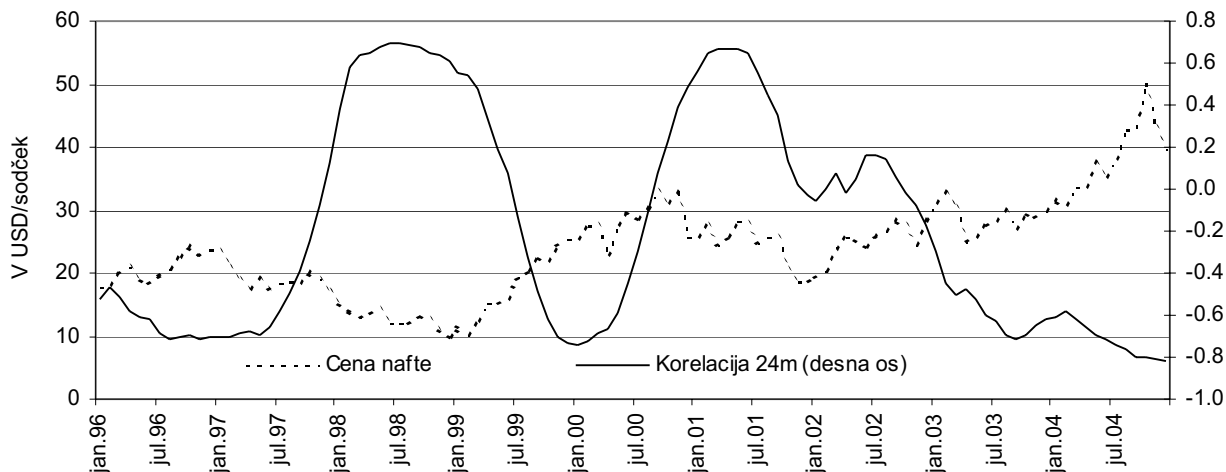

Vir: U.S. Department of Energy, Energy Information Administration, SURS.

⁴ V letu 2004 je bila v Sloveniji povprečna inflacija (merjena s harmoniziranim indeksom cen življenjskih potrebščin, ki je primerljiv z ostalimi državami članicami EU) 3.7%, v EU-25 pa 2.1% (SURs, Eurostat).

⁵ Države z deflacijo se ne upoštevajo.

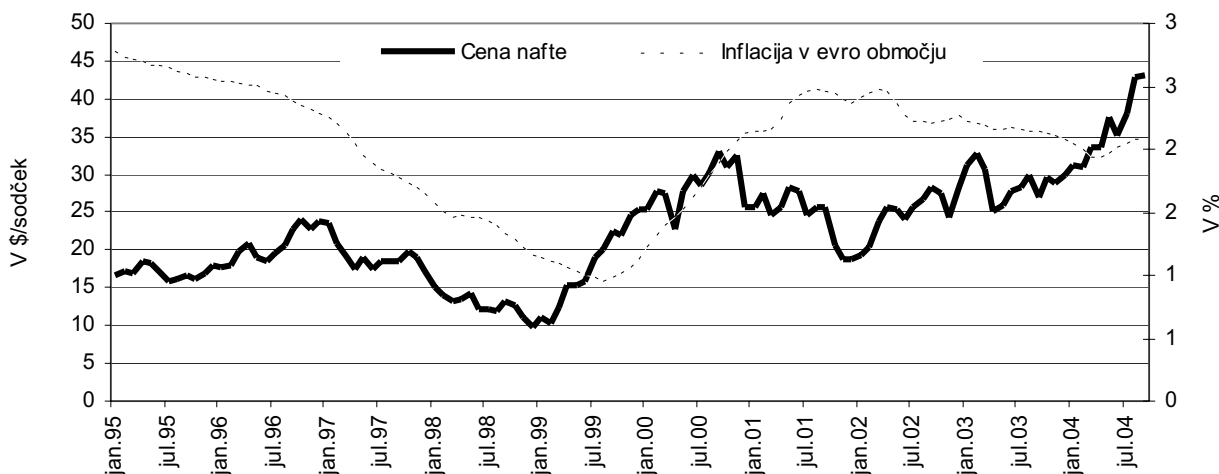
Graf 2: Korelacija (24-mesečni korelacijski koeficienti*) med gibanjem cene nafte in slovenske inflacije

Vir: U.S. Department of Energy, Energy Information Administration, preračuni avtorja.

Opomba: *24-mesečni korelacijski koeficient je izračunan na osnovi zadnjih 24-mesečnih podatkov.

Graf 3: Gibanje cene nafte vrste brent in inflacije v evro območju

Vir: U.S. Department of Energy, Energy Information Administration, New Cronos.

obenem pa se večkrat spremeni tudi predznak korelacijskega koeficienta. Tako je v večini primerov ob rasti cene nafte njegova vrednost negativna, ob zniževanju pa pozitivna. Iz tega je mogoče sklepati, da glavni razlog za visoko inflacijo v preteklosti ni bil v visoki ceni nafte, temveč lahko velik del rasti cen najverjetneje pripišemo drugim dejavnikom, kot je npr. denarna politika.

Če primerjamo grafa 1 in 3 vidimo, da inflacija evro območja bolj sledi cenam nafte kot v Sloveniji, zlasti v obdobju od leta 1997 do 2000, vendar ne moremo trditi, da je nafta glavni dejavnik inflacije⁶. V obdobju od leta 1995 do konca prve polovice leta 1996 in v letu 2001 so se cene nafte in inflacija v evro območju gibale v nasprotni smeri. Prav tako pa tudi leta 2004 visoke cene nafte niso bistveno okrepile inflacije.

3.2. Input-output analiza vpliva cene nafte na inflacijo

Kot smo že omenili na začetku, smo se analize vpliva cen nafte lotili s pomočjo 30-sektorskih input-output tabel. Ker rezultat, ki ga dobimo z input-output analizo,

⁶ Vrednost korelacijskega koeficienta je nihala med 0.96 in -0.78, za razliko od Slovenije se je manj spreminjal njegov predznak.

pove le, za koliko se bodo spremenile cene proizvodov posameznih sektorjev, smo splošno rast cen določili kot tehtano povprečje rasti cen proizvodov posameznih sektorjev, kjer smo kot uteži uporabili deleže izdatkov gospodinjstev za posamezne proizvode.

Ker uporabljamo 30 sektorsko input-output tabelo in je sektor naftnih derivatov vključen le kot del sektorja koks, naftni derivati in jedrsko gorivo, smo v analizi predpostavili, da se uvozni stroški celotnega sektorja koks, naftni derivati in jedrsko gorivo povečajo za enak odstotek kot se poveša cena nafte. Ta predpostavka je smiselna predvsem zaradi merjenja neposrednega učinka cene nafte na sektor naftnih derivatov, v katerem velik del materialnih stroškov predstavlja prav cena nafte. Brez upoštevanja te predpostavke bi dobili precej podcenjen vpliv cene nafte na inflacijo.

Ocene modela kažejo, da 100-odstotna rast cene nafte prispeva k inflaciji v Sloveniji približno 5 odstotnih točk. Rezultati so skladni s pričakovanji, saj so bile modelske ocene (z izjemo leta 2002) višje od neposrednih prispevkov merjenih v CPI-ju. Razlika med ocenami in neposrednimi prispevki pa se je med posameznimi leti precej razlikovala.

Rezultati input-output modela (tabela 1 v prilogi) kažejo, da bi v letu 2000 20-odstotna podražitev nafte k inflaciji prispevala 0.97 odstotne točke. Višja cena nafte ima največji vpliv ravno na sektor koks, naftni derivati, jedrsko gorivo, saj bi njihove cene porasle za 16.8%, k skupni rasti cen pa bi prispevali največ, in sicer približno dve tretjini. Drug najpomembnejši dejavnik pa je 1.4-odstotna rast cen prometnih in telekomunikacijskih storitev, ki bi k skupni rasti prispevali 0.07 odstotne točke, sledi sektor prodaja, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe, ki bi k inflaciji prispeval 0.06 odstotne točke, kar pa je predvsem posledica približno 20-odstotnega deleža v potrošnji gospodinjstev. Najmanj odzivne na spremembo cene nafte (povišale so se za manj kot 0.15%) so cene tekstilne industrije, usnjarske industrije, vozil in plovil, finančnega posredništva ter storitev zdravstva in socialnega varstva, cene sektorja zasebnih gospodinjstev z zaposlenim osebjem pa bi ostale popolnoma nespremenjene.

Kakšen je prispevek cene naftnih derivatov, ki se v veliki meri gibajo skladno z gibanjem cen nafte, pa je mogoče izračunati tudi s pomočjo SURS-ovih podatkov o gibanju cen, kjer imajo naftni derivati določeno utež, ki je odvisna od deleža vseh izdatkov, ki jih povprečno gospodinjstvo nameni za nakup naftnih derivatov. Primerjavo obeh metodologij bomo predstavili v nadaljevanju.

Iz tabele 2 v prilogi je razvidno, da je po oceni na podlagi input-output modela v letu 2000 dejanska 60.1-odstotna rast cene nafte k inflaciji prispevala 3.05 odstotne točke (samo sektor nafte bi prispeval 2 odstotni točki), prispevek tekočih goriv merjen neposredno v CPI-ju, pa je znašal 1.1 odstotne točke. K temu pa so kar 0.6 odstotne točke prispevale trošarine, tako da je bil neposredni prispevek brez povišanja trošarin na ravni 0.5 odstotne točke. Razumljivo je, da je ta vrednost nižja od tiste, ki smo jo izračunali s pomočjo input-output tabel, saj meri le neposredni učinek višjih cen naftnih derivatov na inflacijo, ne upošteva pa rasti cen proizvodov in storitev drugih sektorjev, ki so posledica rasti cen nafte. Vendar pa je razlika med prispevkom, merjenim s CPI-jem, in prispevkom, ocenjenem v input-output modelu, precej velika (skoraj dve odstotni točki). To bi lahko pripisali tudi temu, da je bilo v letu 2000 določanje maloprodajnih cen naftnih derivatov še popolnoma v pristojnosti Vlade RS, zato cene goriv niso povsem sledile cenam nafte. V letu 2001 pa je bil uveljavljen model oblikovanja cen naftnih derivatov (t.i. naftni model), ki usklajuje

***100-odstotna
rast cene nafte
prispeva k infla-
ciji v Sloveniji
približno 5
odstotnih točk***

***V letu 2000 je
po oceni na
podlagi input-
output modela
dejanska 60.1-
odstotna rast
cene nafte k
inflaciji prispe-
vala 3.05 odsto-
tne točke***

Tabela 2: Primerjava prispevkov naftnih derivatov k inflaciji merjenih v CPI-ju in na osnovi input-output tabel

V odstotnih točkah	2000	2001	2002	2003	2004
Prispevek nafte v CPI-ju	1.1	0.3	0.5	0.2	1.0
Trošarine	0.6	0.6	0.1	0.1	0.2
Prispevek brez trošarin	0.5	-0.3	0.4	0.2	0.9
Prispevek v input output modelu	3.05	-0.68	0.10	0.73	1.57
Prispevek sektorja nafte	2.00	-0.46	0.07	0.50	1.08

Vir: UMAR; ocene avtorja.

Z uporabo input-output tabel za leto 2001 se vpliv cene nafte na inflacijo le rahlo zniža

gibanje cen naftnih derivatov glede na gibanje njihovih cen na sredozemski borzi, tako da za spremembo cene ni več potrebno soglasje vlade.

Z uporabo input-output tabel za leto 2001 se vpliv cene nafte na inflacijo le rahlo zniža⁷, tako naj bi predpostavljeni 20-odstotni dvig cen nafte k inflaciji prispeval 0.95 odstotne točke (tabela 3 v prilogi). Ker se je v tem obdobju povprečna cena nafte dejansko znižala za 14.7%, pa je po oceni modela nižja cena nafte znižala inflacijo za 0.68 odstotne točke (tabela 4 v prilogi). Neposredni prispevek v CPI-ju je bil v tem obdobju na ravni 0.3 odstotne točke, brez upoštevanja višjih trošarin pa bi se rast cen znižala za 0.3 odstotne točke. Ker v proizvodni strukturi v primerjavi z letom pred tem ni prišlo do bistvenih sprememb, so imeli na raven cen največji vpliv isti sektorji kot leta 2000. V input-output modelu se predpostavlja, da se bodo zaradi nižje cene nafte pocenili tudi proizvodi ostalih sektorjev. Vemo pa, da so cene v veliki meri navzdol rigidne, zato model preceni znižanje inflacije.

Ker novejših input-output tabel nimamo, smo za leta 2002, 2003 in 2004 uporabili input-output tabelo iz leta 2001 in predpostavili, da ni prišlo do strukturnih sprememb v vrednosti proizvodnje. Ker je povprečna cena nafte porasla za 2.2% v letu 2002 oziroma za 15.4% v letu 2003, je bil prispevek k inflaciji (zlasti leta 2002) nizek. Tako je bila po izračunih input-output modela v letu 2002, zaradi rasti cene nafte inflacija višja za 0.10 odstotne točke (tabela 5), leto za tem pa za 0.73 odstotne točke (tabela 6). V letu 2004 je bil ob visoki, 32.6-odstotni rasti cene nafte ocenjen skupni prispevek na ravni 1.57 odstotne točke. Neposredni prispevki k inflaciji ocenjeni s CPI-jem so bili v letih 2002, 2003 in 2004 na ravni 0.5, 0.2 ter 1.08 odstotne točke, brez upoštevanja trošarin pa je bil prispevek v letu 2002 na ravni 0.4 odstotne točke, za leto 2003 je ostal nespremenjen, za leto 2004 pa je bil na ravni 0.9 odstotne točke.

Rast cene nafte je na inflacijo najbolj vplivala preko rasti cen sektorja koks, naftni derivati in jedrsko gorivo

Razlog za odstopanja med neposrednimi prispevki ocenjenimi v CPI-ju in ocenami input-output modela gre najbrž iskati v oblikovanju cen naftnih derivatov, ki so še vedno pod regulacijo. V letu 2001 je bil glavni razlog najverjetneje v znižanju cene nafte, kasneje pa deloma tudi v uporabi input-output tabele iz leta 2001 (za leta 2002, 2003 in 2004), ki najverjetneje nekoliko odstopa od strukture proizvodnje v tekočem obdobju. Model nam pokaže, da je rast cene nafte na inflacijo najbolj vplivala preko rasti cen proizvodov sektorja koks, naftni derivati in jedrsko gorivo, ki so predstavljale približno dve tretjini celotnega prispevka, tretjina pa odpade na rast cen ostalih proizvodov, ki je posledica višje cene nafte. Relativno majhno odzivnost cen ostalih sektorjev na spremembo cene nafte lahko pripišemo nizkemu deležu materialnih stroškov za nakup proizvodov sektorja koks, nafta in jedrsko gorivo.

⁷ V skladu s tem je tudi malenkost nižji delež materialnih stroškov nafte v celotni vrednosti proizvodnje, ki je upadel za 0.1 odstotne točke, na raven 0.9%.

4. Zaključek

V Sloveniji nafta oz. naftni derivati (gledano skozi delež stroškov nafte v celotni vrednosti proizvodnje) nimajo velikega deleža v vrednosti celotne proizvodnje in zato tudi ne tako močnega vpliva na inflacijo. Velik problem pa je, da so njene cene izpostavljene zelo velikim nihanjem⁸ in tako lahko ob nizki rasti cen ostalih proizvodov in storitev prispevajo velik del k inflaciji in njenemu nihanju. Na spremembe cen naftnih derivatov se najbolj odzivata sektorja koks, naftni derivati in jedrsko gorivo ter sektor prometnih in telekomunikacijskih storitev, medtem ko je bil učinek v preostalih 28 sektorjih manjši. Zaradi velikega deleža v potrošnji pa ima tudi sektor prodaja, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe relativno velik prispevek k inflaciji.

Rezultati input-output modela kažejo, da bi 100-odstotno povišanje cene nafte k inflaciji prispevalo približno 5 odstotnih točk, od tega bi približno dve tretjini predstavljal neposredni učinek višje cene nafte na rast cen, tretjino pa odpade na posredni učinek. Med ocenami učinkov s pomočjo input-output modela in s pomočjo CPI-ja je prišlo do nekaterih razlik, ki pa so skladne s pričakovanji. Tako je v skoraj celotnem proučevanem obdobju (razen leta 2002) prispevek, ki ga dobimo na podlagi input-output modela, višji od prispevka, ocenjenega s pomočjo CPI-ja. Do največjih razlik med obema modeloma pa je prišlo v letu 2000, ko je bilo oblikovanje cen naftnih derivatov popolnoma v pristojnosti vlade in v letu 2001, ko je cena nafte upadla za 14.7%. V letu 2001 je bila nekoliko večja razlika najverjetneje posledica linearnosti input-output modela, ki predvideva, da bodo nižje cene nafte znižale tudi proizvode ostalih sektorjev, ki so porabniki nafte. Vendar pa so v praksi cene navzdol rigidne, tako da ostale cene v veliki meri ostanejo nespremenjene, zato input-output model preceni vpliv učinka nižje cene nafte na zniževanje ostalih cen.

⁸ Zgodnejše naftne krize so bistveno bolj vplivale na svetovno gospodarstvo. Ker je spomin na obdobja iz 70-ih in 80-ih let še vedno živ, so velika nihanja lahko tudi posledica psiholoških učinkov. Po naftnih krizah v 70-ih letih, ko je vrednost sodčka nafte presegla 80 današnjih dolarjev, so se gospodarstva pričela osredotočati na smotrnejšo porabo energije in tudi izkoriščanje novih energetskega virov. Tako se je zmanjšala energetska odvisnost od nafte in s tem odzivnost na naftne šoke. V Evropi se je v zadnjih treh desetletjih poraba nafte na enoto BDP znižala za skoraj polovico (<http://www.ecb.int/press/key/date/2004/html/sp041003.en.html>).

Literatura in viri

Analysis of the Impact of High oil Prices on the Global Economy, International Energy agency, (2004). Pridobljeno na <http://www.stern.nyu.edu/globalmacro/OilShockRoubiniSetser.pdf>

Babić M. (1990). *Osnove input-output analize (3. izdaja)*. Zagreb: Narodne novine.

Berument H., Tabcy H. (2000). Inflationary Effect of Crude Oil Prices in Turkey. Pridobljeno 7.10.2004 na <http://www.bilkent.edu.tr/~berument/papers/petrol.pdf>

Jagrič T., Strašek S. (2004). *Sektorska ekonomika*. Maribor: Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta.

Kula M. (1998). Analysis of Price increases by the Input-output costing Model in the Turkey Economy. State institute of Statistics. Pridobljeno 7.10.2004 na <http://www.applstats.org.cn/I&O/12papers/iioasum.pdf>

Lavrač I., Tavčar B., Zakotnik I. (1998). *Sistem nacionalnih računov SAM (Social Accounting Matrix) Slovenija 1995*. Delovni zvezek št. 3/letnik VII. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

LeBlanc M., Chinn M.D.(2004). Do High Oil Prices Presage Inflation? The Evidence from G-5 Countries. Pridobljeno 24.9.2004 na <http://repositories.cdlib.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1021&context=scie>

Leontief W. (1966). *Input-Output Economics*. Oxford: Oxford University Press.

Mussa M. (2004). *The impact of higher Oil Prices on the Global Economy*. Washington: IMF.

Outlook for the European Economy. Professor Otmar Issing, Member of the Executive Board of the European Central Bank, The Institute of International Finance, Washington DC, 3 October 2004. Pridobljeno 12.1.2005 na <http://www.ecb.int/press/key/date/2004/html/sp041003.en.html>

U.S. Department of Energy, Energy Information Administration. Pridobljeno 7.10.2004 <http://tonto.eia.doe.gov/oog/ftparea/wogirs/xls/psw14.xls>

Roubini N., Setser B. (2004). The effects of the recent oil price shock on the U.S.. Pridobljeno 7.10.2004 na <http://www.stern.nyu.edu/globalmacro/OilShockRoubiniSetser.pdf>

Samuelson P., Nordhaus W.D. (2002). *Ekonomija*. Ljubljana: GV založba.

Štraser V. (1996). *Razmerja v Slovenskem gospodarstvu v letih 1992 in 1993 v luči input-output tabel*.

Delovni zvezek št.11/letnik IV. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Podatkovna priloga

Tabela 1: Rast cen posameznih proizvodov v input-output modelu za leta 2000 ob predpostavki 20-odstotne rasti cene nafte

Šifra SKD	Sektor	Stopnja rasti cen v %	Prispevki v o.t.
A	Kmetijski, lovski in gozdarski proizvodi in storitve	0.82	0.03
B	Ribe in drug ribiški ulov, storitve za ribištvo	0.75	0.00
CA	Premog in lignit; šota; surova nafta in zemeljski plin; uranova in torijeva ruda	0.16	0.00
CB	Rude in kamnine	0.96	0.00
DA	Hrana, pijače, tobaki izdelki	0.40	0.04
DB	Tekstil, tekstilni in krzneni izdelki, oblačila	0.14	0.00
DC	Usnje, obutev in usnjeni izdelki	0.12	0.00
DD	Les, leseni, plutovinasti, pletarski izdelki (razen pohištva)	0.43	0.00
DE	Vlaknine, papir in papirni izdelki; založniške in tiskarske storitve	0.32	0.00
DF	Koks, naftni derivati, jedrsko gorivo	16.84	0.63
DG	Kemikalije, kemični izdelki in umetna vlakna	0.22	0.00
DH	Izdelki iz gume in plastičnih mas	0.17	0.00
DI	Drugi nekovinski mineralni izdelki	0.74	0.00
DJ	Kovine in kovinski izdelki	0.24	0.00
DK	Strojne naprave in oprema	0.19	0.00
DL	Električna in optična oprema	0.18	0.00
DM	Vozila in plovila	0.12	0.01
DN	Pohištvo; drugi izdelki; reciklaža	0.28	0.01
E	Električna energija, plin, para, voda	0.73	0.02
F	Gradbeništvo	0.58	0.00
G	Prodaja, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	0.28	0.06
H	Gostinske storitve	0.34	0.02
I	Prometne, telekomunikacijske storitve	1.45	0.07
J	Storitve finančnega posredništva	0.10	0.00
K	Poslovanje z nepremičninami, dajanje v najem in poslovne storitve	0.24	0.04
L	Storitve javne uprave, obrambe in obveznega socialnega zavarovanja	0.22	0.00
M	Storitve izobraževanja	0.16	0.00
N	Storitve zdravstvenega in socialnega varstva	0.14	0.00
O	Druge javne, skupne in osebne storitve	0.24	0.01
P	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0.00	0.00
	Skupaj		0.97

Tabela 2: Rast cen posameznih proizvodov v input-output modelu za leto 2000 ob dejanskem 60.1-odstotnem porastu cene nafte

Šifra SKD	Sektor	Stopnja rasti cen v %	Prispevki v o.t.
A	Kmetijski, lovski in gozdarski proizvodi in storitve	2.46	0.09
B	Ribe in drug ribiški ulov, storitve za ribištvo	2.27	0.00
CA	Premog in lignit; šota; surova nafta in zemeljski plin; uranova in torijeva ruda	0.47	0.00
CB	Rude in kamnine	2.89	0.00
DA	Hrana, pijače, tobačni izdelki	1.21	0.12
DB	Tekstil, tekstilni in krzneni izdelki, oblačila	0.43	0.01
DC	Usnje, obutev in usnjeni izdelki	0.37	0.00
DD	Les, leseni, plutovinasti, pletarski izdelki (razen pohištva)	1.29	0.00
DE	Vlaknine, papir in papirni izdelki; založniške in tiskarske storitve	0.98	0.01
DF	Koks, naftni derivati, jedrsko gorivo	53.78	2.00
DG	Kemikalije, kemični izdelki in umetna vlakna	0.66	0.01
DH	Izdelki iz gume in plastičnih mas	0.50	0.00
DI	Drugi nekovinski mineralni izdelki	2.23	0.01
DJ	Kovine in kovinski izdelki	0.73	0.00
DK	Strojne naprave in oprema	0.56	0.01
DL	Električna in optična oprema	0.54	0.01
DM	Vozila in plovila	0.36	0.02
DN	Pohištvo; drugi izdelki; reciklaža	0.84	0.02
E	Električna energija, plin, para, voda	2.18	0.07
F	Gradbeništvo	1.76	0.00
G	Prodaja, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	0.85	0.18
H	Gostinske storitve	1.03	0.07
I	Prometne, telekomunikacijske storitve	4.36	0.22
J	Storitve finančnega posredništva	0.29	0.01
K	Poslovanje z nepremičninami, dajanje v najem in poslovne storitve	0.73	0.12
L	Storitve javne uprave, obrambe in obveznega socialnega zavarovanja	0.66	0.01
M	Storitve izobraževanja	0.48	0.01
N	Storitve zdravstvenega in socialnega varstva	0.41	0.01
O	Druge javne, skupne in osebne storitve	0.74	0.04
P	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0.00	0.00
	Skupaj		3.05

Tabela 3: Rast cen posameznih proizvodov v input-output modelu za leto 2001 ob predpostavki 20-odstotne rasti cene nafte

Šifra SKD	Sektor	Stopnja rasti cen v %	Prispevki v o.t.
A	Kmetijski, lovski in gozdarski proizvodi in storitve	0.80	0.03
B	Ribe in drug ribiški ulov, storitve za ribištvo	0.67	0.00
CA	Premog in lignit; šota; surova nafta in zemeljski plin; uranova in torijeva ruda	0.16	0.00
CB	Rude in kamnine	0.86	0.00
DA	Hrana, pijače, tobačni izdelki	0.37	0.04
DB	Tekstil, tekstilni in krzneni izdelki, oblačila	0.14	0.00
DC	Usnje, obutev in usnjeni izdelki	0.07	0.00
DD	Les, leseni, plutovinasti, pletarski izdelki (razen pohištva)	0.38	0.00
DE	Vlaknine, papir in papirni izdelki; založniške in tiskarske storitve	0.28	0.00
DF	Koks, naftni derivati, jedrsko gorivo	21.09	0.65
DG	Kemikalije, kemični izdelki in umetna vlakna	0.17	0.00
DH	Izdelki iz gume in plastičnih mas	0.13	0.00
DI	Drugi nekovinski mineralni izdelki	0.61	0.00
DJ	Kovine in kovinski izdelki	0.20	0.00
DK	Strojne naprave in oprema	0.17	0.00
DL	Električna in optična oprema	0.16	0.00
DM	Vozila in plovila	0.10	0.00
DN	Pohištvo; drugi izdelki; reciklaža	0.25	0.00
E	Električna energija, plin, para, voda	0.58	0.02
F	Gradbeništvo	0.48	0.00
G	Prodaja, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	0.22	0.05
H	Gostinske storitve	0.30	0.02
I	Prometne, telekomunikacijske storitve	1.27	0.06
J	Storitve finančnega posredništva	0.08	0.00
K	Poslovanje z nepremičninami, dajanje v najem in poslovne storitve	0.18	0.03
L	Storitve javne uprave, obrambe in obveznega socialnega zavarovanja	0.19	0.00
M	Storitve izobraževanja	0.13	0.00
N	Storitve zdravstvenega in socialnega varstva	0.13	0.00
O	Druge javne, skupne in osebne storitve	0.21	0.01
P	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0.00	0.00
	Skupaj		0.95

Tabela 4: Rast cen posameznih proizvodov v input-output modelu za leto 2001 ob dejanskem 14.7-odstotnem upadu cene nafte

Šifra SKD	Sektor	Stopnja rasti cen v %	Prispevki v o.t.
A	Kmetijski, lovski in gozdarski proizvodi in storitve	-0.59	-0.02
B	Ribe in drug ribiški ulov, storitve za ribištvo	-0.49	0.00
CA	Premog in lignit; šota; surova nafta in zemeljski plin; uranova in torijeva ruda	-0.11	0.00
CB	Rude in kamnine	-0.63	0.00
DA	Hrana, pijače, tobačni izdelki	-0.27	-0.03
DB	Tekstil, tekstilni in krzneni izdelki, oblačila	-0.10	0.00
DC	Usnje, obutev in usnjeni izdelki	-0.05	0.00
DD	Les, leseni, plutovinasti, pletarski izdelki (razen pohištva)	-0.28	0.00
DE	Vlaknine, papir in papirni izdelki; založniške in tiskarske storitve	-0.21	0.00
DF	Koks, naftni derivati, jedrsko gorivo	-14.86	-0.46
DG	Kemikalije, kemični izdelki in umetna vlakna	-0.13	0.00
DH	Izdelki iz gume in plastičnih mas	-0.10	0.00
DI	Drugi nekovinski mineralni izdelki	-0.44	0.00
DJ	Kovine in kovinski izdelki	-0.15	0.00
DK	Strojne naprave in oprema	-0.12	0.00
DL	Električna in optična oprema	-0.11	0.00
DM	Vozila in plovila	-0.07	0.00
DN	Pohištvo; drugi izdelki; reciklaža	-0.19	0.00
E	Električna energija, plin, para, voda	-0.42	-0.01
F	Gradbeništvo	-0.35	0.00
G	Prodaja, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	-0.16	-0.03
H	Gostinske storitve	-0.22	-0.02
I	Prometne, telekomunikacijske storitve	-0.94	-0.05
J	Storitve finančnega posredništva	-0.06	0.00
K	Poslovanje z nepremičninami, dajanje v najem in poslovne storitve	-0.13	-0.02
L	Storitve javne uprave, obrambe in obveznega socialnega zavarovanja	-0.14	0.00
M	Storitve izobraževanja	-0.09	0.00
N	Storitve zdravstvenega in socialnega varstva	-0.09	0.00
O	Druge javne, skupne in osebne storitve	-0.15	-0.01
P	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0.00	0.00
	Skupaj		-0.68

Tabela 5: Rast cen posameznih proizvodov v input-output modelu za leto 2001 ob dejanskem 2.2-odstotnem porastu cene nafte v letu 2002

Šifra SKD	Sektor	Stopnja rasti cen v %	Prispevki v o.t.
A	Kmetijski, lovski in gozdarski proizvodi in storitve	0.09	0.00
B	Ribe in drug ribiški ulov, storitve za ribištvo	0.07	0.00
CA	Premog in lignit; šota; surova nafta in zemeljski plin; uranova in torijeva ruda	0.02	0.00
CB	Rude in kamnine	0.09	0.00
DA	Hrana, pijače, tobačni izdelki	0.04	0.00
DB	Tekstil, tekstilni in krzneni izdelki, oblačila	0.02	0.00
DC	Usnje, obutev in usnjeni izdelki	0.01	0.00
DD	Les, leseni, plutovinasti, pletarski izdelki (razen pohištva)	0.04	0.00
DE	Vlaknine, papir in papirni izdelki; založniške in tiskarske storitve	0.03	0.00
DF	Koks, naftni derivati, jedrsko gorivo	2.27	0.07
DG	Kemikalije, kemični izdelki in umetna vlakna	0.02	0.00
DH	Izdelki iz gume in plastičnih mas	0.01	0.00
DI	Drugi nekovinski mineralni izdelki	0.07	0.00
DJ	Kovine in kovinski izdelki	0.02	0.00
DK	Strojne naprave in oprema	0.02	0.00
DL	Električna in optična oprema	0.02	0.00
DM	Vozila in plovila	0.01	0.00
DN	Pohištvo; drugi izdelki; reciklaža	0.03	0.00
E	Električna energija, plin, para, voda	0.06	0.00
F	Gradbeništvo	0.05	0.00
G	Prodaja, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	0.02	0.01
H	Gostinske storitve	0.03	0.00
I	Prometne, telekomunikacijske storitve	0.14	0.01
J	Storitve finančnega posredništva	0.01	0.00
K	Poslovanje z nepremičninami, dajanje v najem in poslovne storitve	0.02	0.00
L	Storitve javne uprave, obrambe in obveznega socialnega zavarovanja	0.02	0.00
M	Storitve izobraževanja	0.01	0.00
N	Storitve zdravstvenega in socialnega varstva	0.01	0.00
O	Druge javne, skupne in osebne storitve	0.02	0.00
P	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0.00	0.00
	Skupaj		0.10

Tabela 6: Rast cen posameznih proizvodov v input-output modelu za leto 2001 ob dejanskem 15.4-odstotnem porastu cene nafte v letu 2003

Šifra SKD	Sektor	Stopnja rasti cen v %	Prispevki v o.t.
A	Kmetijski, lovski in gozdarski proizvodi in storitve	0.62	0.02
B	Ribe in drug ribiški ulov, storitve za ribištvo	0.52	0.00
CA	Premog in lignit; šota; surova nafta in zemeljski plin; uranova in torijeva ruda	0.12	0.00
CB	Rude in kamnine	0.66	0.00
DA	Hrana, pijače, tobačni izdelki	0.28	0.03
DB	Tekstil, tekstilni in krzneni izdelki, oblačila	0.11	0.00
DC	Usnje, obutev in usnjeni izdelki	0.05	0.00
DD	Les, leseni, plutovinasti, pletarski izdelki (razen pohištva)	0.29	0.00
DE	Vlaknine, papir in papirni izdelki; založniške in tiskarske storitve	0.22	0.00
DF	Koks, naftni derivati, jedrsko gorivo	16.19	0.50
DG	Kemikalije, kemični izdelki in umetna vlakna	0.13	0.00
DH	Izdelki iz gume in plastičnih mas	0.10	0.00
DI	Drugi nekovinski mineralni izdelki	0.47	0.00
DJ	Kovine in kovinski izdelki	0.16	0.00
DK	Strojne naprave in oprema	0.13	0.00
DL	Električna in optična oprema	0.12	0.00
DM	Vozila in plovila	0.08	0.00
DN	Pohištvo; drugi izdelki; reciklaža	0.20	0.00
E	Električna energija, plin, para, voda	0.45	0.01
F	Gradbeništvo	0.37	0.00
G	Prodaja, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	0.17	0.04
H	Gostinske storitve	0.23	0.02
I	Prometne, telekomunikacijske storitve	0.98	0.05
J	Storitve finančnega posredništva	0.06	0.00
K	Poslovanje z nepremičninami, dajanje v najem in poslovne storitve	0.14	0.02
L	Storitve javne uprave, obrambe in obveznega socialnega zavarovanja	0.14	0.00
M	Storitve izobraževanja	0.10	0.00
N	Storitve zdravstvenega in socialnega varstva	0.10	0.00
O	Druge javne, skupne in osebne storitve	0.16	0.01
P	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0.00	0.00
	Skupaj		0.73

Tabela 7: Rast cen posameznih proizvodov v input-output modelu za leto 2001 ob dejanskem 32.6-odstotnem porastu cene nafte v letu 2004

Šifra SKD	Sektor	Stopnja rasti cen v %	Prispevki v o.t.
A	Kmetijski, lovski in gozdarski proizvodi in storitve	1.31	0.05
B	Ribe in drug ribiški ulov, storitve za ribištvo	1.10	0.00
CA	Premog in lignit; šota; surova nafta in zemeljski plin; uranova in torijeva ruda	0.25	0.00
CB	Rude in kamnine	1.40	0.00
DA	Hrana, pijače, tobačni izdelki	0.60	0.06
DB	Tekstil, tekstilni in krzneni izdelki, oblačila	0.22	0.01
DC	Usnje, obutev in usnjeni izdelki	0.12	0.00
DD	Les, leseni, plutovinasti, pletarski izdelki (razen pohištva)	0.62	0.00
DE	Vlaknine, papir in papirni izdelki; založniške in tiskarske storitve	0.46	0.01
DF	Koks, naftni derivati, jedrsko gorivo	34.90	1.08
DG	Kemikalije, kemični izdelki in umetna vlakna	0.28	0.01
DH	Izdelki iz gume in plastičnih mas	0.22	0.00
DI	Drugi nekovinski mineralni izdelki	0.99	0.00
DJ	Kovine in kovinski izdelki	0.33	0.00
DK	Strojne naprave in oprema	0.28	0.00
DL	Električna in optična oprema	0.25	0.00
DM	Vozila in plovila	0.16	0.01
DN	Pohištvo; drugi izdelki; reciklaža	0.41	0.01
E	Električna energija, plin, para, voda	0.94	0.03
F	Gradbeništvo	0.78	0.00
G	Prodaja, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	0.36	0.08
H	Gostinske storitve	0.48	0.03
I	Prometne, telekomunikacijske storitve	2.08	0.11
J	Storitve finančnega posredništva	0.13	0.00
K	Poslovanje z nepremičninami, dajanje v najem in poslovne storitve	0.30	0.05
L	Storitve javne uprave, obrambe in obveznega socialnega zavarovanja	0.31	0.00
M	Storitve izobraževanja	0.21	0.00
N	Storitve zdravstvenega in socialnega varstva	0.21	0.01
O	Druge javne, skupne in osebne storitve	0.34	0.02
P	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0.00	0.00
	Skupaj		1.57

Izšlo v zbirki Delovni zvezki*:**Letnik IX, leto 2000**

- št. 1. Neposredne tuje investicije v Slovenijo, trendi, razvoj in politika v obdobju 1997–1999, dr. Matija Rojec
- št. 2. Finančni rezultati poslovanja gospodarskih družb v letu 1999 (na osnovi statističnih podatkov iz bilance stanja in bilance uspeha za leto 1999), Judita Mirjana Novak
- št. 3. Plačilna bilanca in napovedovanje njenega razvoja, mag. Jože Markič, Ljubljana
- št. 4. Ekonometrična analiza gibanja investicij v osnovna sredstva v Sloveniji, mag. Vesna Štraser
- št. 5. Poslovanje bančnega sistema v letu 1999, mag. Luka Vesnaver
- št. 6. Pomen in merjenje osnovne inflacije v Sloveniji, mag. Boštjan Vasle
- št. 7. Shema indikatorjev monitoringa okoljskega razvoja, mag. Bojan Radej, Jure Povšnar, Mateja Kovač, Ivanka Zakotnik, dr. Pavle Gmeiner, Matjaž Hanžek in dr. Janko Seljak
- št. 8. Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1999, Janja Pečar, mag. Metka Farič
- št. 9. Analiza poslovanja gospodarskih družb v obdobju 1995–1999 po dejavnostih, mag. Rotija Kmet, Janez Kušar, Jure Povšnar, Mateja Kovač, dr. Tanja Česen, mag. Mateja Peternelj
- št. 10. Državne in strukturne pomoči v Evropski uniji, posameznih državah Evropske unije in Sloveniji, mag. Ana Murn

Letnik X, leto 2001

- št. 1. Motivi in strategije tujih investorjev v Sloveniji / Motivation and Strategic Considerations of Foreign Investors in Slovenia, Matija Rojec, Miroslav Stanojevič
- št. 2. Sektorska analiza poslovanja gospodarskih družb v obdobju 1995–2000, mag. Rotija Kmet, Gorazd Kovačič, Mojca Koprivnikar Šušteršič, Jure Povšnar, Eva Zver, Mateja Kovač, Janez Kušar, mag. Brigita Lipovšek
- št. 3. Ocenjevanje in projekcija izobrazbenih tokov in izobrazbene sestave prebivalstva, Tomaž Kraigher
- št. 4. Poslovanje gospodarskih družb v letu 2000, Judita Mirjana Novak
- št. 5. Industrijska politika v Republiki Sloveniji (D - predelovalne dejavnosti), Gorazd Kovačič
- št. 6. Regionalni vidiki razvoja Slovenije (in poslovanje gospodarskih družb v letu 2000), Janja Pečar
- št. 7. Povezava med realnim deviznim tečajem in razlikami med realnimi obrestnimi merami (SIT in DEM ter USD), mag. Boštjan Vasle
- št. 8. Analiza obnašanja gospodinjstev v Sloveniji v obdobju 1997–2000 (na podlagi podatkov APG), Ana Tršelič
- št. 9. Razvoj informacijske družbe v Evropi in Sloveniji, mag. Rotija Kmet.
- št. 10. Razvoj analize in diagnoze nacionalne konkurenčne sposobnosti Slovenije, Pavle Gmeiner et al.

*Indeks izdanih Delovnih zvezkov je v celoti dosegljiv na UMAR-jevi spletni strani.

Letnik XI, leto 2002

- št. 1. Turistična politika in analiza slovenskega turizma v obdobju 1995–2001, Mojca Koprivnikar Šušteršič
- št. 2. Industrijska politika in državne pomoči v Evropski uniji in v Sloveniji, mag. Ana Murn
- št. 3. Primarna dejavnost - Politika in stanje v Sloveniji v primerjavi z EU, Mateja Kovač
- št. 4. Sektorska analiza poslovanja gospodarskih družb v obdobju 1995–2001, mag. Rotija Kmet, Gorazd Kovačič, Mojca Koprivnikar Šušteršič, Jure Povšnar, Eva Zver, Mateja Kovač, Janez Kušar, mag. Brigita Lipovšek
- št. 5. Poslovanje gospodarskih družb v letu 2001, Judita Mirjana Novak
- št. 6. Celovit pristop k razumevanju in zajemanju mednarodne menjave storitev, dr. Metka Stare
- št. 7. Regionalni vidiki razvoja Slovenije (in poslovanje gospodarskih družb v letu 2001), Janja Pečar
- št. 8. Industrijska politika v Sloveniji, merjena z državnimi pomočmi in javnofinančnimi odhodki, mag. Ana Murn
- št. 9. Dejavnost raziskovanja in razvoja v Sloveniji, mag. Ana Vidrih
- št. 10. Dejavnosti slovenskega gospodarstva v luči poslovanja gospodarskih družb v letih 2001 in 2002, mag. Rotija Kmet Zupančič, Gorazd Kovačič, Jure Povšnar, Andreja Poje, Eva Zver, Mateja Kovač, Janez Kušar

Letnik XII, leto 2003

- št. 1. Poslovanje gospodarskih družb v letu 2002, J.M. Novak
- št. 2. Strukturne spremembe v predelovalnih dejavnostih v Sloveniji, G. Kovačič, mag. R. Kmet Zupančič, J. Kušar
- št. 3. Poslovanje in finančni viri javnih zavodov v letih 2001 in 2002, E. Zver
- št. 4. Kultura kot razvojni dejavnik države in regij, mag. B. Lipovšek
- št. 5. Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah, J. Pečar

Letnik XIII, leto 2004

- št. 1. Productivity growth and functional upgrading in foreign subsidiaries in the slovenian manufacturing sector, M. Rojec, B. Majcen, A. Jaklič, S. Radošević
- št. 2. Dejavnosti slovenskega gospodarstva v luči poslovanja gospodarskih družb v letih 2002 in 2003, mag. R. Kmet Zupančič, M. Koprivnikar Šušteršič, M. Kovač, G. Kovačič, J. Kušar, J. Povšnar, E. Zver
- št. 3. An Analysis of Past and Future GDP Growth in Slovenia, E.L.W. Jongen / (izšlo skupaj z DZ št. 4/2004)
- št. 4. Future GDP Growth in Slovenia: Looking for Room for Improvement, E.L.W. Jongen / (izšlo skupaj z DZ št. 3/2004)
- št. 5. On the Possibility of Negative Effects of EU Entry on Output, Employment, Wages and Inflation in Slovenia, A. Brezigar
- št. 6. Razvoj malih in srednje velikih podjetij v Sloveniji in Evropski uniji, L. Žakelj

Letnik XIV, leto 2005

- št. 1. Poslovanje gospodarskih družb v letu 2003, J. M. Novak
- št. 2. Značilnosti finančnih ukrepov industrijske politike v Sloveniji, dr. A. Murn
- št. 3. Regulirane cene v Sloveniji 1992–2004, mag. B. Vasle / (izšlo skupaj z DZ št. 4/2005)
- št. 4. Vpliv cene nafte na inflacijo, M. Hafner / (izšlo skupaj z DZ št. 3/2005)

Druge publikacije UMAR	Delovni zvezek	UMAR
	številka 3–4/2005	

Zbirka Delovni zvezki letnik 2004	<p>1/2004: Productivity growth and functional upgrading in foreign subsidiaries in the slovenian manufacturing sector, M. Rojec, B. Majcen, A. Jaklič, S. Radošević</p> <p>2/2004: Dejavnosti slovenskega gospodarstva v luči poslovanja gospodarskih družb v letih 2002 in 2003, R. Kmet Zupančič, M. Koprivnikar Šušteršič, M. Kovač, G. Kovačič, J. Kušar, J. Povšnar, E. Zver</p> <p>3/2004: An analysis of past and future GDP growth in Slovenia, E.L.W. Jongen</p> <p>4/2004: Future GDP growth in Slovenia: Looking for room for improvement, E.L.W. Jongen</p> <p>5/2004: On the possibility of negative effects of EU entry on output, employment, wages and inflation in Slovenia, A. Brezigar</p> <p>6/2004: Razvoj malih in srednje velikih podjetij v Sloveniji in Evropski uniji, L. Žakelj</p>
letnik 2005	<p>1/2005: Poslovanje gospodarskih družb v letu 2003, J.M. Novak</p> <p>2/2005: Značilnosti finančnih ukrepov industrijske politike v Sloveniji, A. Murn</p> <p>3/2005: Regulirane cene v Sloveniji 1992–2004, B. Vasle</p> <p>4/2005: Vpliv cene nafte na inflacijo, M. Hafner</p>
Pomladansko / Jesensko poročilo	Pomladansko poročilo 2004 Jesensko poročilo 2004
Zbirka Analize, raziskave in razvoj	<p>Poročilo o razvoju 2004</p> <p>Slovenia – On the Way to the Information Society, 2004</p> <p>Slovenija v novem desetletju: trajnost, konkurenčnost, članstvo v EU – povzetek</p> <p>Slovenia in the New Decade: Sustainability, Competitiveness, Membership in the EU – summary</p> <p>Slovenija v novem desetletju: trajnost, konkurenčnost, članstvo v EU (SGRS 2001–2006)</p> <p>Slovenia in the New Decade: Sustainability, Competitiveness, Membership in the EU</p>
IB revija	<p>IB revija 4/2004</p> <p>VSEBINA: <i>Bojan Radej:</i> K trajnostni obravnavi ekonomske multifunktionalnosti; <i>Anton Komat:</i> Triplet, ki kodira današnji svet; <i>Iztok Ostan:</i> Znanje in razredna struktura kot dejavnika trajnostnega razvoja v Sloveniji; <i>Marjan Ravbar:</i> Razpotja naselbinskega omrežja v Sloveniji: težnje, razvojne dileme in možni scenariji; <i>Branka Hlad, Renata Slabe Erker:</i> Ekonomski razvoj in ohranjanje biotske raznovrstnosti; <i>Art Kovačič:</i> Trajnostni izzivi slovenske konkurenčnosti po vključitvi v Evropsko unijo; <i>Miroslav Verbič:</i> Razkrivanje preferenc kot pristop k ekonomskemu vrednotenju okoljskih vrednot ter naravne in kulturne dediščine: analiza predpostavk in uporaba ekonometričnih tehnik; <i>Matej Matija Grobelšek:</i> Zasebni sektor ni panacea za težave prestrukturiranja vodopreskrbe; <i>Tjaša Bole:</i> Trajnostni razvoj in pristno varčevanje; <i>Aleksandra Murks:</i> Trgovanje z emisijami in uresničevanje toplogrednega protokola; <i>Renata Slabe Erker, Bojan Radej:</i> Eksperimentalna identifikacija okoljskega implementacijskega deficita v Sloveniji s pomočjo indeksa okoljske trajnosti Svetovnega ekonomskega foruma; <i>Janez Filiplič:</i> Okoljska regulacija in konkurenčnost države. PREDSTAVITVE (pripravil Bojan Radej): <i>Juan Martinez-Alier in Klaus Schlüpmann:</i> Uvod k ekološki ekonomiji: energija, okolje in družba; <i>Richard B. Norgaard:</i> Za metodološki pluralizem; <i>Smith Gerald Alonzo:</i> Teleološki pogled na bogastvo: zgodovinski oris; <i>Dung Tran Huu:</i> Poraba, produkcija in tehnološki napredek: enoten entropični pristop.</p>
Journal for Institutional Innovation, Development and Transition	<p>IB Review, Vol. 7/2003</p> <p><i>Ansgar Belke, Ralph Setzer:</i> On the Benefits of a Stable Exchange Rate for the EU Accession Countries; <i>Thomas Dufhues:</i> Transformation of the Financial System in Vietnam and its Implications for the Rural Financial Market - an update; <i>Bruno S. Frey:</i> Direct Democracy for Transition Countries; <i>Maurizio Bovi:</i> The Nature of the Underground Economy - some Evidence from OECD Countries; <i>Dennis C. Mueller, Helmut Dietl, Evgeni Peev:</i> Ownership, Control and Performance in Large Bulgarian Firms.</p> <p>Summaries.</p>
Internet	http://www.gov.si/umar

Naročilnica	Delovni zvezek	UMAR
	številka 3–4/2005	

Ime, priimek, podpis		
Naslov naročnika		
ID št. za DDV	Zavezanec za DDV ☐ DA ☐ NE	Datum:
Označiti z X	Periodika	SIT
	Pomladansko/Jesensko poročilo. Letna naročilna za eno publikacijo 2.500 SIT. Analiza gospodarskih gibanj v Sloveniji s ciljno projekcijo razvoja v prihodnjih letih, ocenami nacionalnih računov in obsežno dokumentacijo.	5.000
	Spring/Autumn Report. Letna naročilna za eno publikacijo 3.500 SIT.	7.000
	Poročilo o razvoju. Prikaz in ocena usmeritev ciljnih aktivnosti SGRS 2001-2006 s pomočjo izbranih krovnih indikatorjev.	3.000
	Development Report	3.000
	Info UMAR/IMAD Info. 1 izvod brezplačno. Koristne informacije o UMAR. Slovensko, angleško.	
	Delovni zvezki. Objave detaljnih rezultatov analiz, podatkovnih serij in metodoloških razprav.	2.200
	IB revija. Štiri številke letno (vključuje mednarodno IB Review). Revija za strokovna in metodološka vprašanja gospodarskega, prostorskega in socialnega razvoja. Enojna št. 3.000 SIT.	13.000
	IB Review (Journal for Institutional Innovation, Development, and Transition)	3.500
	Ekonomsko ogledalo. 12 številik letno. Cena za en izvod 1.500 SIT.	16.000
	Slovenian Economic Mirror. 12 številik letno. Cena za en izvod 1.500 SIT.	16.000
	Knjižne izdaje	SIT
	M. Stare, R. Kmet Zupančič, M. Bučar: Slovenia – On the Way to the Information Society , 2004	4.600
	Poročilo o človekovem razvoju Slovenija 2002–2003 (knjiga in CD).	2.500
	Poročilo o človekovem razvoju Slovenija 2002–2003 (knjiga ali CD).	1.900
	Human Development Report Slovenia 2002–2003 (knjiga in CD).	5.000
	Human Development Report Slovenia 2002–2003 (knjiga ali CD).	4.300
	Slovenija v novem desetletju: trajnost, konkurenčnost, članstvo v EU (SGRS 2001–2006) – povzetek	1.000
	Slovenija in the New Decade: Sustainability, Competitiveness, Membership in the EU – summary	1.500
	Slovenija v novem desetletju: trajnost, konkurenčnost, članstvo v EU (SGRS 2001-2006)	3.500
	Slovenija in the New Decade: Sustainability, Competitiveness, Membership in the EU	7.000
	B. Radej, A. Pirc Velkavrh, L. Globevnik: Indikatorji o okolju in razvoju / Indicators on environment and development , 1999, 216 str.	1.880
	J. Seljak: Kazalec uravnovešenega razvoja / Sustainable Development Indicators , 2001	3.000
	Matija Rojec: Prestrukturiranje z neposrednimi tujimi investicijami: Slovenija/Restructuring with foreign direct investment: The Case of Slovenia , 1998.	2.000
	Strategija R Slovenije za vključitev v Evropsko unijo , ekonomski in socialni del, 1998.	2.500
	J. Potočnik, B. Majcen: Slovenija in EU , 1996, 290 str. Koristi in stroški približevanja EU, tudi na panožni ravni. Izračuni z modelom splošnega ravnotežja.	2.500
	F. Cimperman, A. Kožar, F. Kuzmin, L. Pfajfar, B. Plešec, M. Simončič, I. Strmšnik, A. Strojanc: Kvartalni ekonometrični model slovenskega gospodarstva , 1996, 164 str.	1.900
	Strategija gospodarskega razvoja (SGRS) , 1995.	12.500
	Zbirka sedmih knjig (knjige je možno naročiti tudi posamezno).	
	B. Radej: Onesnaženje naprodaj , 1994, 166 str.	1.900
Davek	8,5 % DDV v ceno še ni vključen.	
Popusti	Na količino – po dogovoru (pri naročilu večjega števila izvodov ene publikacije do 25%).	
Naročilo in informacije	UMAR, Gregorčičeva 27, 1000 Ljubljana; telefon 01-478-1043; fax 01-478-1070. E-mail: gp.umar@gov.si. Naročene publikacije in račun vam bomo poslali po pošti.	
Obnavljanje	Naročilo se avtomatično obnavlja za naslednje leto.	
Odpoved	Pisna odpoved naročilnice velja po izteku leta, za katero je bila naročilnica obnovljena.	